

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen alalla

Suomen täysimittainen maaraaportti

Kirjoittanut Johanni Larjanko
Lokakuu 2017

EUROOPAN KOMISSIO

Työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosasto

Osasto E – Taidot

Yksikkö E.3 – Ammatillinen koulutus, oppisopimuskoulutus ja aikuiskoulutus

Yhteydenotot: Mantas Sekmokas

Sähköposti: EMPL-E3-UNIT@ec.europa.eu

Euroopan komissio

B-1049 Bryssel

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

***Europe Direct on palvelu, joka vastaa kysymyksiisi
Euroopan unionista.***

Ilmainen puhelinnumero (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Annetut tiedot ovat ilmaisia samoin kuin useimmat puhelut (jotkin operaattorit, yleisöpuhelimet tai hotellit voivat kuitenkin veloittaa puheluista).

OIKEUDELLINEN HUOMAUTUS

Tämä asiakirja on laadittu Euroopan komissiota varten, mutta se edustaa vain tekijöidensä näkemyksiä, eikä komissiota voida pitää vastuussa sen sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Lisätietoja Euroopan unionista on Internetissä (<http://www.europa.eu>).

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2018

© Euroopan unioni, 2018

Jäljentäminen on sallittua edellyttäen, että lähde mainitaan.

Kaikkien muiden kuin Euroopan unionin tekijänoikeuksien alaisten materiaalien jäljennöslupaa on pyydetävä suoraan ilmoitetulta tekijänoikeuksien omistajalta.

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten
taitojen alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

SISÄLLYSLUETTELO

1.0	MAAKATSAUS (ECORYS ON LISÄNNYT TILASTO-OSION PÄIVITETYSTÄ MAAKATSAUKSESTA)	7
1.1	Koko väestöä koskevat suuntaukset.....	7
1.2	Matalasti koulutettuja aikuisia koskevat suuntaukset.....	9
2.0	AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄN LYHYT YLEISKATSAUS	12
2.1	Historiallisen kehityksen pääpiirteet ja lyhyt tiivistelmä	12
2.2	Tärkeimmät koulutuksen järjestäjät	13
2.3	Julkisin varoin rahoitetun koulutuksen päätyypit.....	13
3.0	AIKUISKOULUTUSPOLITIikka	17
3.1	Tiivistelmä suurimmista kehitysaskelista/muutoksista vuoden 2010 jälkeen sekä tärkeimmät nykyisen politiikan painopisteet aikuiskoulutuksen alalla ja matalasti koulutettuihin / työttömiin suunnatut erityispainopisteet.....	17
3.2	Suuret kansalliset taloudelliset ja sosiaaliset strategiat (ja sen osoittaminen, koskevatko ne aikuiskoulutusta)	21
3.3	Aikuiskoulutusta koskevien vastuiden jakaminen (lisätietoja: katso Eurypedia). .	22
3.4	Elinikäisen oppimisen strategia (lisätietoja: katso Eurypedia)	22
3.5	Aikuiskoulutuspolitiikan kehys (säätelytoimet ja täytäntöönpanosäädökset) (lisätietoja: katso Eurypedia).	23
3.6	Määrälliset tavoitteet.....	25
3.7	Laadunvarmistus	26
3.8	Tulevat poliittiset linjaukset (joita on esitetty tai joista keskustellaan jo)	26
4.0	AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMIIN INVESTOIMINEN JA NIIDEN TEHOKKUUS.....	27
4.1	Kokonaisinvestoinnit aikuiskoulutukseen ja ajan mittaan tapahtunut muutos	27
4.2	Julkiset kansalliset investoinnit.....	27
4.3	EU:n rakennerahastojen (etupäässä ESR) kautta myönnettäväksi suunniteltu/käynnistetty tuki osana vuosien 2014–2020 rahoituskehystä.....	30
4.4	EU:n rakennerahastojen (etupäässä ESR) kautta annettu tuki osana vuosien 2007–2013 rahoituskehystä.....	30
4.5	Investoinnin tehokkuus	31
5.0	NYKYISEN POLITIIKAN ARVIOINTI	32
5.1	Oppimishalukkuuden kehittäminen	33
5.2	Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen.....	33
5.3	Tasapuolisen saatavuuden parantaminen.....	34
5.4	Koulutuksen merkityksellisyys.....	35
5.5	Korkealaatuinen koulutus	37
5.6	Johdonmukaisen politiikan varmistaminen	38
6.0	AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄN VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET	40
6.1	Pääsuuntaukset tärkeimpien tilastoidindikaattoreiden perusteella	40
6.2	Aikuiskoulutusta sääntelevä oikeudellinen kehys, mukaan luettuna politiikan tavoitteet.....	40
6.3	Koulutukseen investoiminen.....	41
6.4	Poliittisten toimien kuuden alueen arviointi	41
6.5	Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen.....	42
6.6	Tasapuolisen saatavuuden parantaminen.....	42
6.7	Koulutuksen merkityksellisyys.....	42
6.8	Korkealaatuinen koulutus	42
6.9	Johdonmukaisen politiikan varmistus	43
6.10	Puututaanko maassasi tällä hetkellä tunnistettuihin heikkouksiin ja jos puututaan, miten?	43
6.11	Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen.....	43
6.12	Tasapuolisen saatavuuden parantaminen.....	43

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten
taitojen alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

6.13	Koulutuksen merkityksellisyys.....	43
6.14	Johdonmukaisen politiikan varmistaminen	44
7.0	TARVITTAVAT POLITIIKAN LISÄUUDISTUKSET JA -SUUNNAT	45
7.1	Mitä keskeisiä tulevia politiikan lisä uudistuksia ja -suuntia voitaisiin tarvita (mukaan lukien, mutta siihen rajoittumatta, rahoitus) kyseisiin haasteisiin vastaamiseen?	45
7.2	Liittyykö politiikan toteutukseen ja aikuiskoulutusjärjestelmän toimintaan joitakin erityiskysymyksiä?	46
8.0	YHTEENVETO.....	48
8.1	Päivitetty yhteenveto maan tilastollisesta suorituskyvystä (tarkka maakatsaus lähetetään erillisenä asiakirjana)	48
8.2	Päivitetty yhteenveto keskeisistä kohdatuista haasteista.....	49
8.3	Päivitetty yhteenveto tarvittavista politiikan lisä reformeista	49
9.0	LÄHDELUETTELO.....	51
LIITTEET		57
Liite 1: Hyväksytyjen lakien luettelo.....		57
Liite 2: Poliittisten toimien luettelo		59

1.0 MAAKATSAUS (ECORYS ON LISÄNNYT TILASTO-OSION PÄIVITETYSTÄ MAAKATSAUKSESTA)

1.1 Koko väestöä koskevat suuntaukset

Taulukko 1.1: Työllisyysasteen kehittyminen – kansallinen keskiarvo (vuosina 2010–2016) EU:n tietoihin verrattuna

Maantieteellinen alue	Vuodet									Tavoitteet	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	EU 2020	Kansallinen 2020
EU-28:n keskiarvo	:	67,9	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2	70	71	20–64-vuotiaiden työllisyysaste 75 %	78
Jäsenvaltio	72,3	73	73	73,8	74	73,3	73,1	72,9	73,4		

Lähde: Työllisyysasteet iän ja saavutetun koulutustason mukaan (%), Eurostat-koodi lfsa_ergaed, päivitetty viimeksi 25.4.2017.

Selittävä huomautus: Tässä taulukossa vertaillaan 20–64-vuotiaan väestön (kaikki ISCED-tasot) keskimääräistä työllisyysastetta tietyssä jäsenvaltiossa ajanjaksolla 2000–2016 verrattuna EU:n tavoitteisiin ja keskiarvoon, mukaan lukien EU 2020:n tavoite, kansalliset vuoden 2020 tavoitteet ja EU:n keskimääräinen työllisyysaste vuonna 2016.

– Vertailu EU 2020:n tavoitteeseen

Suomen työllisyysaste on 73,4 %, ja EU 2020:n tavoite on 75 %.

Työllisyysaste kasvoi vuosina 2000–2012 Suomessa 72,3 %:sta 74 %:iin. Suomen työllisyysasteiden kehityssuuntaus ei tällä hetkellä nouse vauhdilla, joka tukisi 75 %:n tavoitetta. Tästä huolimatta Suomi on tällä hetkellä paljon lähempänä (73,4 % vuonna 2016) tavoitetta kuin EU:n keskiarvo (71 % vuonna 2016). Sen vuoksi Suomi saattaa saavuttaa tavoitteen, mutta tavoitteen saavuttaminen ei ole mitenkään varmaa.

– Vertailu kansalliseen vuoden 2020 tavoitteeseen

Kansallinen vuoden 2020 tavoite 78 %:n työllisyysasteesta on erittäin kunnianhimoinen, ja vaikka vuoden 2017 talousennustetta on nostettu, tavoite pysyy vaikeasti saavutettavana ottaen huomioon, että Suomen työllisyysaste oli 73,4 % vuonna 2016. 15 viimeisimmän vuoden työllisyysaste ei tue päämäärää saavuttaa tavoitteena oleva 78 %:n työllisyysaste.

– Vertailu vuoden 2016 kansallisten tietojen ja vuoden 2016 EU-28:n keskiarvon välillä

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

Vuodesta 2013 työllisyysaste on noussut ja laskenut, mutta pysynyt aina EU-28:n keskiarvon yläpuolella.

Vuonna 2016 EU-28:n keskimääräinen työllisyysaste oli 71 % ja Suomen 73,4 %. Suomen lukema on hyvä EU-28:n keskiarvoon verrattuna, mutta se johtuu myös siitä, että Suomen työllisyysaste oli alun perin suurempi. Tarkasteltaessa ajan mittaan tapahtunutta kehitystä kuva muuttuu. Mahdollisia syitä ovat rakenteelliset muutokset, hidas talouskasvu, lukemaan vaikuttava kotimainen kulutus ja viennistä riippuvainen talous, joilla on suora vaikutus työllisyyslukuihin.

– Ajan mittaan tapahtunut kehitys

Suomen työllisyysaste on muuttunut vuoden 2000 72,3 %:sta vuoden 2016 73,4 %:iin. Työllisyysaste kasvoi vuosien 2000 ja 2012 välillä, minkä jälkeen se vaihteli, mutta kasvoi vuosien 2015 ja 2016 välillä. Tavoitteita ei ehkä täysin saavuteta, mutta Suomi suoriutuu edelleen hyvin sosiaalisen koheesion näkökulmasta. Luvut voivat kuitenkin olla osoitus tietyissä väestösegmenteissä esiintyvistä rakenteellisista ongelmista, kuten pitkäaikaistyöttömien määrästä, nuorisotyöttömyyden määrästä ja työttömien maahanmuuttajien määrästä.

1.1.1 Osallistumisaste – koko väestö

Taulukko 1.2: Koulutukseen osallistumisen asteen kehittyminen – kansallinen keskiarvo (vuosina 2010–2016) EU:n tietoihin verrattuna

Maantieteellinen alue	Vuodet									Tavoitteet	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	EU 2020	National 2020
EU-28:n keskiarvo	:	9,6	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	-	-
Jäsenvaltio	17,5	22,5	23	23,8	24,5	24,9	25,1	25,4	26,4	15 % aikuisista mukana elinikäisessä oppimisessa	

Lähde: Koulutukseen osallistumisen aste sukupuolen ja iän mukaan (%), Eurostat-koodi trng_lfse_01, päivitetty viimeksi 25.4.2017.

Selittävä huomautus: Tässä taulukossa vertaillaan 25–64-vuotiaiden aikuisten elinikäiseen oppimiseen osallistumisen astetta ajanjaksolla 2000–2016.

– Vertailu EU 2020:n tavoitteeseen

Suomi on aina suoriutunut hyvin koulutukseen osallistumisessa ja ylittänyt selvästi EU 2020:n 15 %:n tavoitteen. Suuntaus jatkuu vuonna 2016, jolloin kasvua on 1 % verrattuna vuoteen

2015; vuoden 2016 osallistumisaste on 26,4 %. Tällä mittarilla Suomi tekee tarpeeksi ylittääkseen EU 2020:n tavoitteen.

– Vertailu vuoden 2016 kansallisten tietojen ja vuoden 2016 EU-28:n keskiarvon välillä

Suomi kuuluu niihin EU-maihin, joiden koulutukseen osallistumisen aste on suurin. Vaikka EU-28:n keskimääräinen koulutukseen osallistumisen aste (10,8 % vuonna 2016) ei ole noussut merkittävästi, minkä vuoksi 15 %:n tavoitteen saavuttaminen on vaikeaa, Suomi on onnistunut pitämään lukemansa kasvussa (26,4 % vuonna 2016).

– Ajan mittaan tapahtunut kehitys

Suomi on onnistunut kasvattamaan aikuiskoulutukseen osallistumisen astetta siitä, kun mittaukset alkoivat vuonna 2000. Vuonna 2000 Suomen osallistumisaste oli 17 %, ja vuonna 2016 se oli 26,4 %, mikä tarkoittaa 9,4 prosenttiyksikön kasvua. EU-28:n osalta samoissa tilastoissa näkyy kasvu 9,6 %:sta (vuonna 2005) 10,8 %:iin (vuonna 2016) eli 1,2 prosenttiyksikköä.

1.2 Matalasti koulutettuja aikuisia koskevat suuntaukset

1.2.1 Matalasti koulutettujen aikuisten osuus

Taulukko 1.3: Matalasti koulutettujen aikuisten osuus (ISCED 0–2) – kansalliset tiedot (vuosilta 2010–2016) verrattuna EU-28:n keskiarvoon vuonna 2016

Maantieteellinen alue	Vuodet								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EU-28:n keskiarvo	:	30,6	27,3	26,6	25,8	24,8	24,1	23,5	23
Jäsenvaltio	26,8	21,2	17	16,3	15,2	14,1	13,5	12,3	11,9

Lähde: Väestö saavutetun koulutustason, sukupuolen ja iän mukaan (%), Eurostat-koodi edat_ifse_03, päivitetty viimeksi 25.4.2017.

Selittävä huomautus: Tässä taulukossa vertaillaan matalasti koulutetun väestön (ISCED-tasot 0–2) prosenttiosuutta vuonna 2016 EU-28:n keskiarvoon vuonna 2016 ja ajanjaksolla 2000–2016.

– Vertailu EU-28:n keskiarvoon

Suomi on onnistunut saavuttamaan EU:n tavoitteen, joka liittyy matalasti koulutettujen aikuisten osuuden vähentämiseen. Matalasti koulutettujen aikuisten osuus Suomessa on kaikkien aikojen matalin, "vain" 11,9 % väestöstä tässä kohortissa (vuonna 2016). Euroopassa kyseinen luku on yli kaksinkertainen, 23 % (vuonna 2016). Aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja aikuiskoulutusmahdollisuuksien runsas tarjonta ovat tämän kehityksen tärkeimmät tekijät Suomessa.

– Ajan mittaan tapahtunut kehitys

16 vuoden aikajänteellä tarkasteltaessa Suomi on onnistunut laskemaan matalasti koulutettujen aikuisten määrän 26,8 %:sta (vuonna 2000) 11,9 %:iin (vuonna 2016), mikä on 14,9 prosenttiyksikön parannus. Tämä osoittaa, että Suomi on onnistunut koulutuspolitiikassaan monilta osin.

1.2.2 Matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysaste

Taulukko 1.4: Matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysasteet (ISCED 0–2) – kansalliset tiedot (vuosilta 2010–2016) verrattuna EU-28:n keskiarvoon vuonna 2016

Maantieteellinen alue	Vuodet								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EU-28:n keskiarvo	:	55,7	53,8	53,4	52,7	52	52,6	53,2	54,3
Jäsenvaltio	59,6	57,9	55	55,5	55,2	54,1	53,5	53,1	54,3

Lähde: Työllisyysasteet iän ja saavutetun koulutustason mukaan (%), Eurostat-koodi lfsa_ergaed, päivitetty viimeksi 25.4.2017.

Selittävä huomautus: Tässä taulukossa vertaillaan matalasti koulutetun väestön (ISCED-tasot 0–2) työllisyysasteita EU:n keskiarvoon ajanjaksolla 2010–2016.

– Vertailu EU-28:n keskiarvoon

Suomi on tällä hetkellä samalla tasolla EU-28:n keskiarvon kanssa matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysasteessa, joka on molemmilla 54,3 % vuonna 2016.

– Ajan mittaan tapahtunut kehitys

Tiedot osoittavat, että matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysaste ei ole laskenut merkittävästi viime vuosikymmenellä, vaikka sitä on monesti pelätty ja sen uhasta on varoiteltu. Vuonna 2000 työllisyysaste oli 59,6 %, ja se putosi, kunnes saavutti 55 % vuonna 2010. Vuonna 2005 matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysaste EU-28:ssa oli 57,9 %, ja yksitoista vuotta myöhemmin (vuonna 2016) se oli 54,3 %. Suomessa lasku on hieman näkyvämpi, sillä samalla ajanjaksolla työllisyysaste pieneni 57,9 %:sta (vuonna 2005) 54,3 %:iin (vuonna 2016). Suomessa tapahtunut lasku kertoo teollisuuden rakennemuutoksista, automaatiosta ja globalisaation vaikutuksista, kun matalaa koulutustasoa vaativa työ siirtyy alhaisempien palkkakustannusten maihin.

1.2.3 *Matalasti koulutettujen aikuisten osallistumisaste*

Taulukko 1.5: Matalasti koulutettujen aikuisten osallistumisaste – EU:n keskiarvo verrattuna kansalliseen keskiarvoon

Maantieteellinen alue	Vuodet								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EU-28:n keskiarvo	:	3,7	3,9	4	3,9	4,5	4,5	4,3	4,2
Jäsenvaltio	7,6	9,8	9,8	10,7	11,3	11,2	13	12,8	12,9

Lähde: Koulutukseen osallistumisen aste sukupuolen ja saavutetun koulutustason mukaan (%), Eurostat-koodi trng_lfse_03, päivitetty viimeksi 25.4.2017.

Selittävä huomautus: Tässä taulukossa vertaillaan 25–64-vuotiaiden matalasti koulutettujen aikuisten (ISCED-tasot 0–2) elinikäiseen oppimiseen osallistumisen astetta EU:n tietoihin ja ajanjaksolla 2000–2016.

– *Vertailu EU-28:n keskiarvoon*

EU-28:n keskiarvoon verrattuna Suomi suoriutuu hyvin. Vaikka taulukon luvut ovat yhä alhaisia absoluuttisina lukuna, Suomi on onnistunut kasvattamaan osallistumista tasaisesti. Vuonna 2016 matalasti koulutettuja aikuisia osallistui Suomessa koulutukseen kolme kertaa enemmän verrattuna EU-28:n keskiarvoon (12,9 % vs. 4,2 %).

– *Ajan mittaan tapahtunut kehitys*

Osallistumisaste on kasvanut kaiken kaikkiaan vuosien 2000 ja 2016 välillä 7,6 %:sta 12,9 %:iin. Luku on kasvanut vuosi toisensa jälkeen, lukuun ottamatta vuotta 2013. Jo vuonna 2005 Suomen matalasti koulutetuista aikuisista suurempi prosenttiosuus (9,8 %) osallistui koulutukseen EU-28:n keskiarvoon (3,7 %) verrattuna. EU ei ole keskimäärin onnistunut kasvattamaan kyseistä lukua, kun taas Suomi on, ja maa on tällä hetkellä 8,7 prosenttiyksikköä EU-28:n keskiarvon yläpuolella (12,9 % vs. 4,2 %). Vuonna 2016 osallistumisaste laski EU-28:ssa 0,1 %, mutta kasvoi samana vuonna Suomessa 0,1 %. Paljon on vielä tehtävänä, mutta Suomi edistyy.

2.0 AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄN LYHYT YLEISKATSAUS

Aikuiskoulutus käsittää Suomessa ammatillisen koulutuksen ja yleissivistävän koulutuksen sekä virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen (joista kahta jälkimmäistä kutsutaan myös vapaaksi sivistystyöksi). Käytännössä aikuisopiskelijalla tarkoitetaan Suomessa yli 25-vuotiaasta opiskelijaa. Menetelmiin sisältyvät omaehtoinen koulutus, työpaikkakoulutus ja työmarkkinakoulutus.¹ Aikuiskoulutusta järjestetään ympäri maata. Osallistumismaksut ovat yleisesti alhaisia tai kohtuullisia.

Aikuiskoulutus tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden hankkia koulutusta ja suorittaa tutkintoja missä elämänvaiheessa tahansa. Aikuiset voivat Suomessa opiskella joko samoissa oppilaitoksissa kuin nuoret tai aikuisille suunnatuissa oppilaitoksissa ja yksiköissä, kuten tapahtuu vapaan sivistystyön tapauksessa. Vuonna 2018 voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen reformin myötä nuoret opiskelijat ja aikuiset opiskelevat yhdessä. Ammatillisen peruskoulutuksen tutkintoja, ammatillisen lisäkoulutuksen tutkintoja ja erikoisammattitutkintoja voi hankkia myös osaamiskokeiden kautta riippumatta siitä, miten ammatilliset taidot on hankittu. Myös ammattikorkeakoulut ja yliopistot järjestävät aikuiskoulutusta.² Yksi Suomen koulutuksen ilmoitetuista perusperiaatteista on, että kaikilla on oltava yhtäläiset mahdollisuudet saada laadukasta koulutusta. Samojen koulutusmahdollisuuksien tulisi olla kaikkien kansalaisten ulottuvilla riippumatta heidän etnisestä alkuperästään, iästään, varallisuudestaan tai asuinpaikastaan.

2.1 Historiallisen kehityksen pääpiirteet ja lyhyt tiivistelmä

Koulutuksella, aikuiskoulutus mukaan lukien, on Suomessa vuosisadan mittainen historia, mutta ensimmäinen järjestelmällinen aikuiskoulutusta koskeva koulutuspolitiikka tuli voimaan vuonna 1978. Siitä lähtien Suomen aikuiskoulutusjärjestelmällä on ollut kaksi päätavoitetta: henkilökohtaisen kehityksen tukeminen ja ammatillisten taitojen parantaminen.³ Äskettäisen vuosien 2015–2016 maahanmuuttajatulvan jälkeen aikuiskoulutuksessa on lisätty aikuisten perustaitojen opetusta. Kahden viime vuosikymmenen aikana aikuiskoulutukseen osallistuminen on yli kaksinkertaistunut. Aikuisopiskelijoiden määrä oli 700 000 (20 % 18–83-vuotiaasta väestöstä) vuonna 1972, miljoona (26 %) vuonna 1980 ja 1,6 miljoonaa eli 44 % aikuisväestöstä vuonna 1990. 18–64-vuotiaiden aikuiskoulutukseen osallistumisen aste oli 54 % vuonna 2000, ts. 1,8 miljoonaa henkilöä osallistui aikuiskoulutukseen. Kasvun syynä ovat pääasiassa työmarkkinoiden rakennemuutokset, jotka johtavat monimutkaisempiin, lisäkoulutusta vaativiin työtehtäviin.

---

¹ Eurydice, katso
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Adult_Education_and_Training

² Eurydice, katso
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Organisation_of_the_Education_System_and_of_its_Structure

³ Eurydice, katso
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Developments_and_Current_Policy_Priorities

Taulukko 2.1 Osallistujien määrä koulutuksen järjestäjän luokan ja koulutustason mukaan; uusimmat tiedot ovat vuodelta 2015 (Suomen tilastokeskus)⁴

	Koulutuksen järjestäjän pääluokka (voi olla julkinen tai yksityinen järjestäjä, kunnallinen/alueellinen tai kansallinen järjestäjä)	Koulutustaso (ts. peruskoulutus, ammatillinen koulutus, korkeakoulutus)	Osallistujien määrä
Ei oppisopimuskoulutukseen perustuva	Useita	Ammatillinen koulutus	68 957
Oppisopimuskoulutus	Pääasiassa yksityinen	Ammatillinen koulutus	2 799
Työvoimapoliittinen koulutus	Useita	Peruskoulutus, ammatillinen koulutus	35 869
Työnantajan tilaama koulutus	Pääasiassa yksityinen	Ammatillinen koulutus	240 951
Epävirallinen koulutus	Pääasiassa kunnallinen	Peruskoulutus, ammatillinen koulutus, korkeakoulutus	1 625 648

2.2 Tärkeimmät koulutuksen järjestäjät

- Aikuiskoulutusta järjestetään seuraavissa:
- aikuislukiot
- ammatilliset oppilaitokset ja ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset
- valtion ja yksityiset ammatilliset oppilaitokset
- ammattikorkeakoulut ja yliopistot.

Vapaata sivistystyötä (eli epävirallista oppimista) järjestetään seuraavissa:

- aikuiskoulutuskeskukset
- kansan- ja kansalaisopistot
- kesäyliopistot
- opintokeskukset
- liikunnan koulutuskeskukset.⁵

2.3 Julkisin varoin rahoitetun koulutuksen päätyypit

Suomessa tarjotaan monenlaisia oppimismahdollisuuksia aikuisille. Näihin sisältyvät virallinen, epävirallinen ja arkioppiminen, joista kahta viimeisintä kutsutaan toisinaan

⁴ Tilastokeskus, katso http://tilastokeskus.fi/til/oiop/2015/oiop_2015_2016-12-08_tie_001_fi.html

⁵ Eurydice, katso https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Main_Providers

vapaaksi sivistystyöksi. Suomalaisessa perinteessä koulutuksen järjestäjillä on laajat valtuudet annetun opetuksen suunnitteluun. Julkisen rahoituksen osuus on edelleen suuri kansainvälisesti vertailtuna, vaikka se on hieman laskenut viime vuosina. Seuraavassa osiossa esitellään muutamia alueita, joilla aikuiskoulutus on tärkeässä asemassa, ja tarkastellaan, miten niitä tällä hetkellä käsitellään Suomessa.

2.3.1 *Parempien tulosten saavuttaminen perustaidoissa*

Perustaitojen koulutuksen järjestäminen aikuisille on lisääntynyt osittain vastauksena maahanmuuttajien ja pakolaisten määrän kasvuun. Aikuiset, joiden perustaidot ovat alhaisella tasolla, mainitaan virallisissa asiakirjoissa tärkeänä kohderyhmänä. Tähän kohderyhmään keskittyminen saattaa lisääntyä edelleen, kun eliniäistä oppimista käsittelevän työryhmän suositukset annetaan vuoden 2017 loppuun mennessä.

2.3.2 *Tunnustetun tutkinnon suorittaminen aikuisiällä*

Eurooppa on siirtymässä kohti yhdenmukaistettua opintojen hyväksilukujärjestelmää, joten tällä alueella on viime aikoina hieman edistytty. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (European Qualifications Framework, EQF) edellyttää, että kaikilla jäsenvaltioilla on toimiva kansallinen tutkintojen viitekehys (National Qualifications Framework) vuoteen 2018 mennessä.⁶ EQF vaikuttaa enimmäkseen korkeakoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen, mutta myös ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus sekä vapaa sivistystyö ovat osa järjestelmää. Aikuisten perusopetusta järjestetään kahdella tasolla, jotka molemmat johtavat tunnustettuun tutkintoon.

- Aikuisten perusopetus käsittää yhdeksän ensimmäistä kouluvuotta. Suomessa aikuisten perusopetus käsittää yleensä 7.–9. luokan, ja alempien luokkien koulutusta järjestetään vain joissakin paikoissa.
- Keskiasteen aikuiskoulutus antaa aikuisille keskiasteen koulutusta vastaavan tason tiedot ja taidot. Tämä koulutusohjelma koostuu eritasoisista kursseista. Opiskelijoille annetaan arvosana jokaisen suoritettujen kurssin jälkeen.
- Aikuisten perusopetus voi sisältää erillisiä oppiaineita, kokonaiskursseja tai koko oppimäärän. Aikuisopiskelija voi ilmoittautua aikuisten perusopetukseen suorittamaan tutkinnon, parantamaan arvosanoja tai kertaamaan joitakin oppiaineita. Lopussa annettu todistus kuvastaa koulutuksen laajuutta. Kyseessä voi olla täydellinen todistus suoritettua koulutuksesta, korkeampi arvosana tietyissä oppiaineissa tai suoritettujen opintojaksojen kuvaus.⁷

2.3.3 *Työttömien tai työttömyysuhan alaisten työmarkkinoille siirtymisen helpottaminen*

Aikuiskoulutuksen työmarkkinapoliittisten hankkeiden kohteena ovat ensisijaisesti ne yli 20-vuotiaat, jotka ovat joko työttömiä tai työttömyysuhan alaisia. Ammatillisen työvoimakoulutuksen tavoitteena on usein ammatillisen tutkinnon, ammatillisen lisäkoulutustutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai ammatillisen tutkintokokonaisuuden

⁶ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/mobility/qualifications_frameworks

⁷ Opintopolku, katso <https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/peruskoulu-aikuisille/>

suorittaminen. Lisäksi järjestetään jatko- ja täydennyskoulutusta monilla aloilla. Nuorisotakuu koskee nyt 30 vuoden ikään asti kaikkia aikuisia suomalaisia, jotka ovat tällä hetkellä työttöminä eivätkä ole koulutuksessa.⁸ Uusi hanke vuodelta 2018 sallii työttömien osallistua enintään kuuden kuukauden mittaiseen koulutukseen työttömyysetuuksia menettämättä.

Ilmaista ammatillista työvoimakoulutusta järjestetään

- ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa
- korkeakouluissa
- yksityisissä oppilaitoksissa.

Koulutuksen järjestämistä valvoo TE-toimisto, jonka on tarkoitus antaa myös ohjeita opiskelijoille. Käytännössä tämä rajoittuu kuitenkin usein kurssitietoja sisältävien lehtisten jakeluun.⁹

2.3.4 Aikuisten korkeakoulutus

Aikuiset voivat opiskella yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Opinto-ohjelma yleensä mukautetaan kokopäivätyötä tekeville aikuisille. Se sisältää usein esimerkiksi vähemmän luentoja, jolloin sen voi yhdistää työntekoon¹⁰. Yliopistoon pääsy tapahtuu hakemuksen ja pääsykokeiden kautta samaan tapaan kuin yliopistoon pääsy yleensäkin. Lisäksi Suomella on kattava avoimien yliopistojen verkosto. Lähes kaikki Suomen yliopistot tarjoavat pääsyn avoimeen yliopistoon. Ne järjestävät korkeakoulun omaan opetussuunnitelmaan perustuvaa opetusta. Tämä opiskelumuoto on avoin kaikille koulutuksesta ja iästä riippumatta. Yksittäisten opintojaksojen tai suurempien opintokokonaisuuksien suorittaminen on mahdollista. Suomalaiset opiskelevat avoimessa yliopistossa parantaakseen työelämässä vaadittua tietotaitoaan tai yleistietoaan. Avoimeen yliopistoon pääsy on yleensä rajoitettu niille, jotka jo asuvat Suomessa. Opinnot eivät ole kokopäiväisiä, eivätkä ne johda tutkintoon.¹¹ Jo itse nimi avoin yliopisto kertoo siitä, että pääsy avoimen yliopiston kautta saatavaan lisäkoulutukseen ei edellytä pääsykoetta.

Aikuisten korkeakoulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden määrä on kasvanut joka vuosi ajanjaksolla 2010–2016.

Ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus (joka on suunnattu yksilöille ja/tai yrityksille ja/tai julkisen sektorin työntekijöille)

Ammattikorkeakoulut tarjoavat aikuisille mahdollisuuden opiskella kolmella eri tasolla. Aikuisena on mahdollista suorittaa ammatillinen peruskoulutus, ammatillinen korkeakoulutus ja ammatillinen lisäkoulutus, joka ei johda tutkintoon.¹²

⁸ Nuorisotakuu, katso <http://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta>

⁹ TE, katso http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/ammatinvalinta_koulutus/tyovoimakoulutus/index.html

¹⁰ Opintopolku, katso <https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/aikuisten-korkeakouluopinnot/>

¹¹ Opintopolku, katso <https://opintopolku.fi/wp/yliopisto/avoin-yliopisto/>

¹² Studieinfo, katso <https://studieinfo.fi/wp/vuxenutbildning-3/yrkesutbildning-for-vuxna/>

2.3.5 *Vapaa sivistystyö*

Vapaan sivistystyön eli epävirallisen aikuiskoulutuksen perinne on erittäin vahva Suomessa. Kattava koulujen, oppilaitosten ja yhdistysten verkosto järjestää opintopiirejä, kursseja, kokouksia, luentoja, seminaareja ja tapahtumia maan useimmissa osissa. Niitä tuetaan julkisin varoin valtion ja kunnan tasolla keskitetysti tehdyin sopimuksin (valtion tuen osalta) sekä paikallisin ja alueellisin sopimuksin (kunnan tuen osalta). Julkinen rahoitus auttaa pitämään osallistumismaksut alhaisina tai kohtuullisina.¹³ Järjestetty koulutus on virallista, epävirallista tai arkioppimista.

2.3.6 *Muuta (jos on)*

Suomen erikoisuus ovat kesäyliopistot. Kesäyliopistoja on 20 eri puolilla Suomea, ja ne toimivat 130 kunnassa. Ne järjestävät vuoden ympäri kursseja sekä suurissa että pienissä kaupungeissa kautta maan. Kesäyliopistojen järjestämille kursseille kirjautuu joka vuosi lähes 62 000 opiskelijaa, joista yli 1 100 on kansainvälisiä opiskelijoita.

Kesäyliopistot mahdollistavat sekä henkilökohtaisen että ammatillisen kehityksen. Kaikki kesäyliopistot toimivat läheisessä ja jatkuvassa yhteistyössä Suomen yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa.

Kurssit ovat avoimia kaikille iästä tai aiemmasta koulutuksesta riippumatta. Kesäyliopistot järjestävät lyhyitä kursseja, eivät tutkinto-ohjelmia.¹⁴

---

¹³ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo

¹⁴ Kesäyliopistot, katso <https://www.kesayliopistot.fi/summer-universities-in-finland/>

3.0 AIKUISKOULUTUSPOLITIikka

3.1 Tiivistelmä suurimmista kehitysaskelista/muutoksista vuoden 2010 jälkeen sekä tärkeimmät nykyisen politiikan painopisteet aikuiskoulutuksen alalla ja matalasti koulutettuihin / työttömiin suunnatut erityispainopisteet

Vuoden 2015 hallitusohjelman mukaan koulutusreformit keskittyvät toimiin, jotka tukevat työelämän varhaisempaa aloitusta. Siirtyminen koulutuksen eri tasojen sisällä ja välillä tehdään mahdollisimman joustavaksi. Tavanomaista nopeampaan valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen kannustetaan.¹⁵

Tarkemmin ohjelmassa esitetään seuraavaa:

- Korkeakoulujen pääsykoeprosessi uudistetaan.
- Korkeakouluissa otetaan käyttöön kolmas lukukausi.
- Toisen asteen ja korkeakoulutuksen välistä yhteistyötä lisätään.
- Julkisen sektorin pätevyysvaatimukset päivitetään.

Tähän mennessä merkittävin politiikkaa tukeva matalasti koulutettuihin ja työttömiin kohdistunut ohjelma päättyi vuonna 2009. NOSTE-ohjelmaa toteutettiin vuosina 2003–2009, ja sen erityistavoitteena oli matalasti koulutettujen aikuisten koulutustason nostaminen ja työllistettävyyden tukeminen.¹⁶ Vaikka tämä ohjelma toteutettiin ennen tämän analyysin käsittelemää ajanjaksoa, se on edelleen tärkeä useista syistä. Ohjelmaa toteutettaessa siitä keskusteltiin vilkkaasti ja osittain sitä kritisoitiin. Esiin otettiin sellaisia kysymyksiä kuten saavutettiinko tarkoitetut tavoitteet parhaiten keskitetyn, monimutkaisen ja ajallisesti rajoitetun ohjelman kautta. NOSTE-ohjelman samaa kritiikkiä oli kohtuullista. Samaan aikaan se oli suurin juuri tälle ryhmälle kohdistettu toimenpide. Sellaisena se korosti poliittisten toimien tarvetta ja piti aiheen esillä. Määrällisiä tavoitteita ei täysin saavutettu ja arviointi osoitti prosessissa olevan useita heikkouksia, mutta ohjelman hyödyllisyyttä koskevat käsitykset ovat myöhemmin muuttuneet sisältämään myös myönteisempiä näkemyksiä. Kun NOSTE oli käynnissä, ohjelman tehokkuus kyseenalaistettiin. Kun NOSTE ei enää ollut käynnissä, tuntui, että jotakin puuttui. Siitä jäi käyttöön muutamia hyvä käytäntöjä ja menetelmiä, jotka ministeriön mukaan otettiin käyttöön ja yleistettiin osaksi tavanomaista koulutustarjontaa.

Suomen tavoitteena on tehdä ammatillisesta koulutuksesta houkuttelevampaa, jotta havaittuihin markkinoiden ja teollisuuden tarpeisiin voidaan vastata. Ammatillisen koulutuksen reformin päätavoitteena on ammatillisen koulutuksen aseman parantaminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Rahoitusjärjestelmä ja rakenne uudistetaan, mutta erilaiset koulutusväylät pidetään avoimina. Reformia suunniteltaessa tärkeinä näkökohtina pidetään jatko-opintokelpoisuuden säilyttämistä ja alueellisesti kattavan koulutusverkoston tarjoamista. Yksi tavoitteista on oppilaitosten ja työelämän välisen vuorovaikutuksen

¹⁵ Katso vnk.fi/publication?pubid=6407

¹⁶ NOSTE-ohjelman loppuraportti, katso <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75531>

vahvistaminen. Tähän asti nuorten ammatillinen koulutus ja aikuisten ammatillinen koulutus on pidetty erillä toisistaan.

Uudessa järjestelmässä kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäminen on yhtä ja samaa. Reformi perustuu osaamisperusteiseen lähestymistapaan.¹⁷

Reformin tavoitteena on asiakassuuntautuneisuus, joten ammatillinen koulutus suunnitellaan vastaamaan opiskelijoiden ja työelämän tarpeita. Tavoitteena on esimerkiksi lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja antaa opiskelijoille mahdollisuus hakea koulutukseen vuoden ympäri. Myös oppisopimuskoulutus uudistetaan helpottamalla työntekijöiden hallinnollista ja taloudellista kuormaa. Reformi tulee voimaan vuoden 2018 alussa.

Päämääränä on pyrkiä nopeuttamaan siirtymistä opiskelusta työelämään. Nykyisen hallitusohjelman mukaan aikuisopiskelijat käyttävät liikaa aikaa koulutukseen. Tätä kehitystä pyritään rajoittamaan useilla toimilla. Joustavien opintopolkujen luominen sekä työelämän ja koulutuksen välisen yhteyden parantaminen ovat kaksi esimerkkiä. Näiden muutosten toteuttamiseen käytettäviin toimenpiteisiin sisältyvät opiskelijavalintaprosessin uudistaminen, toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välisen yhteistyön lisääminen, ympärivuotisen opiskelun mahdollisuuksien parantaminen kolmannen lukukauden avulla, aiempien opintojen hyväksiluku ja digitaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen.

Kaiken kaikkiaan nykyiset kärkihankkeet ja reformit liittyvät ET 2020:n neljään päätavoitteeseen seuraavasti:

- Hallinto: Koulutuksen järjestämisen päällekkäisyyksiä karsitaan. Koulutuksen sisältö suunnitellaan yksilöllisemmin opiskelijan ja yhteiskunnan tarpeiden mukaan. Korkeakoulutuksesta tulee elinkeinoelämälle houkuttelevampi kumppanina ja sijoituskohteena.
- Järjestäminen ja täytäntöönpano: Tällä osa-alueella hallituksen reformi ei ole yhtä tärkeässä asemassa. Julkisten menojen vähennykset aikuiskoulutuksen kaikilla tasoilla voivat johtaa laadun heikkenemiseen, suurempiin opiskelijaryhmiin, opetushenkilöstön osaamisen kehitysmahdollisuuksien vähenemiseen, tarjonnan vähenemiseen, opinto-ohjauksen ja muiden asiaan liittyvien palveluiden vähenemiseen, järjestelmän kehittämisen pysähtymiseen ja niin edelleen. Uudessa perusasteen koulutuksen opetussuunnitelmassa korostetaan digitaalisten taitojen keskeistä osaa, millä voi olla myönteinen vaikutus pitkällä aikavälillä¹⁸. Tiedotus pysyy heikkona Suomessa. Ohjauksen asema on kasvamassa, mikä saattaa auttaa alentamaan osallistumiskynnystä. Opinto-ohjauspalvelut pysyvät kuitenkin Suomessa perustasolla, sillä ohjaus on yhteydessä oppilaitoksiin ja siinä keskitytään pääasiassa kannustamaan opiskelijoita ilmoittautumaan samassa oppilaitoksessa järjestettävään koulutukseen.
- Joustavuus ja pääsy: Työpaikalla tapahtuvaa oppimista vauhditetaan uusien reformien ja hankkeiden kautta. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen (APEL) etenee

¹⁷ Opetus- ja kulttuuriministeriö, katso <http://minedu.fi/amisreformi>

¹⁸ Yleiskatsaus, katso

http://yle.fi/uutiset/peruskoulun_uusi_opetussuunnitelma_voimaan__nain_lapsesi_koulu_muuttuu/9070271

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

hitaasti. Suomessa keskusteltiin menetelmistä jo varhain ja joitain niistä pilotoitiin APELissa, mutta vielä on paljon tehtävänä, jotta EU:n vuodelle 2018 asettama, aikuiskoulutuksen kaikki tasot kattavan hyväksilukujärjestelmän määräaika saavutetaan¹⁹. Painopiste on nyt paljon enemmän innovaatioiden lisäämisessä ja koulutuksen tuomisessa lähemmäs työelämää.²⁰

Merkittävin muutos, joka vapaassa sivistystyössä (epävirallisessa aikuiskoulutuksessa) on parina viime vuonna tapahtunut, liittyy rahoitukseen ja lisensointiin. Ilmoitettuna tavoitteena on ollut riittävän kokoisten vapaan sivistystyön oppilaitosten luominen, jotta toiminnan laatu ja tehokkuus voidaan varmistaa. Reformissa päivitettiin rahoituksen määrittämisen kriteerit. Toiminnan ennakoitavuuden parantamiseksi vapaan sivistystyön toiminnan volyymin määriteltiin ylläpitäjäkohtaiset rahoituksen reunaehdot.²¹ Tämä reformi tuki ET 2020:n tavoitetta 2 parantamalla pienten epävirallisten aikuisoppilaitosten taloudellista ennakoitavuutta ja vaatimalla yhteistyön lisäämistä ja pienten koulutuksen järjestäjien yhdistymistä. Koulutuksen järjestäjien yleinen mielipide on, että valtio on viime aikoina tehnyt yhä enemmän muutoksia ylhäältä alaspäin, asettanut kiintiöitä, pakottanut koulutuksen järjestäjiä yhdistymään jne., sen sijaan että sidosryhmien kanssa olisi keskusteltu eri vaihtoehdoista, kuten aiemmin tehtiin.

Suurin osa nykyisistä reformeista keskittyy yleensä sekä korkeakoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa perustason koulutukseen. Joissakin tapauksissa nämä reformit vaikuttavat aikuiskoulutukseen ja/tai sisältävät sen.

Yksi esimerkki on toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi. Koulutussopimusmallin ilmoitettu tavoite on edistää työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja käytännön tapoja suorittaa tutkintoja luomalla opiskelijoille joustavat polut työpaikoilla. Tämä reformi tukee ET 2020:n tavoitetta 2, koulutuksen laadun ja tehokkuuden parantaminen.

Hallituksen mukaan uuden koulutussopimusmallin on tarkoitus yksinkertaistaa ja uudistaa nykyisiä työssäoppimisen malleja sekä sallia joustavammat opintopolut. Uusi koulutussopimus korvaisi nykyiset työssäoppimisjaksot ja muodostaisi oppisopimuskoulutuksen kanssa laajasti integroidun toimintatavan.

---

¹⁹ Lyhyet taustatiedot EQF:n toteuttamisesta Suomessa, katso esimerkiksi http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/ammattillisen_koulutuksen_koeopenhamina_prosessi/Eurooppalainen_tutkintojen_ja_osaamisen_viitekehys_xEQFx.html. Kuvaus opintojen hyväksiluvun kehityksestä epävirallisessa aikuiskoulutuksessa, katso https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Validation_of_Non-formal_and_Informal_Learning

²⁰ Tämä kuvataan selvästi kärkihankkeessa 5: <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke5>

²¹ Eurydice, katso https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:National_Reforms_in_Vocational_Education_and_Training_and_Adult_Learning

Uusi työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskeva malli otetaan käyttöön 1.1.2018 osana ammatillisen koulutuksen reformia.²² Eduskunta hyväksyi tämän reformin 30.6.2017.²³

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia muutettiin viimeksi 3.10.2014. Muutetut keskeiset osat liittyvät muun muassa näyttötutkinnon suorittamiseen, henkilökohtaistamiseen, ohjaukseen ja opinto-ohjaukseen, tutkintojen määritelmiin, jatko-opintokelpoisuuteen ja tutkintorakenteeseen.²⁴ Tämä reformi tukee ET 2020:n tavoitetta 2.

Aikuiset, joilla ei ole ammattitutkintoa, eivät joudu maksamaan osaamisperusteiseen tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Tiedotustoimet (= toimet, joilla etsitään aikuisia osallistumaan koulutukseen, tavoitetaan heidät ja motivoidaan heitä) laaditaan yhteistyössä liike-elämän ja teollisuuden kanssa.²⁵ Nämä toimet tukevat ET 2020:n tavoitetta 1.

Aikuisten perustaitojen opetusta ollaan uudistamassa. Merkittävimpiin muutoksiin kuuluvat järjestelmän yhtenäistäminen (nuorten ja aikuisten perusopetuksen yhdistäminen), keskitetty toteutustapa ja yksilölliset opinto-ohjelmat. Reformin vaikuttimina ovat pääasiassa juuri saapuneiden maahanmuuttajien tarpeet.²⁶

Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut lain, jolla sallitaan työttömien opiskeleminen enintään kuuden kuukauden ajan työttömyysetuuksia menettämättä. Koulutuksen tulisi tukea heidän työllistymistään tai edistää yrittäjyyttä. Tämä on konkreettinen esimerkki siitä, miten byrokratiaa vähentämällä voidaan saavuttaa enemmän kuin käynnistämällä uusi hanke.

Uudelleen koulutusta ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden aikuisten tutkintojen päivittämistä koskevasta kokeilusta tehdään pysyvä. Suomen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia on muutettu tilapäisesti. Tämän seurauksena korkeakoulututkinnon suorittaneet aikuiset voivat osallistua ohjelmaan siten, että uuteen korkeakoulututkintoon johtavat opinnot voidaan hankkia työvoimakoulutuksena henkilöille, joilla on jo aiempi korkeakoulututkinto. Tavoitteena on työllisyyden edistäminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen erityisesti nopeasti kasvavilla toimialoilla.

Ohjauspalvelut pysyvät osittain alikehittyneinä sektorina Suomessa, mutta tilannetta yritetään parantaa. Vastuu on annettu Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle²⁷. Se on perustanut 15 alueellista kehityksen ohjausryhmää, joilla kullakin on oma strategiansa. Ne kaikki perustuvat elinikäisen ohjauksen strategiaan tavoitteisiin, jotka opetus- ja

---

²² Eurydice, katso

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:National_Reforms_in_Vocational_Education_and_Training_and_Adult_Learning

²³ Opetusministeriö, katso http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ammattillisen-koulutuksen-reformi-hyvakysyttiin-suurin-koulutusuudistus-vuosikymmeniin

²⁴ Katso [ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki 788/2014 osoitteesta http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140788](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140788)

²⁵ Eurydice, katso

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:National_Reforms_in_Vocational_Education_and_Training_and_Adult_Learning

²⁶ Opetusministeriö, katso http://minedu.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/aikuisten-perusopetus-uudistuu

²⁷ Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, katso http://www.ely-keskus.fi/web/ely/elinikainen-ohjaus;jsessionid=7A50C07405BED9C733E64622C76C5209?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_resetCur=true&p_r_p_564233524_categoryId=14398

kulttuuriministeriö asetti vuonna 2011. Ohjaus ymmärretään tässä yhteydessä erittäin laajana käsitteenä, jonka tavoitteisiin lukeutuvat

- sen mahdollistaminen, että kansalaiset voivat hallita ja suunnitella opinto- ja työpolkujaan elämäntavoitteidensa mukaisesti, yhdistää osaamisensa ja kiinnostuksenkohteensa koulutukseen, mahdollisuuksiinsa työmarkkinoilla ja itsensä työllistämiseen ja siten toteuttaa itseään;
- oppi- ja koulutuslaitosten avustaminen saamaan motivoituneita oppilaita, opiskelijoita ja harjoittelijoita, jotka ottavat vastuuta omasta oppimisestaan ja asettavat omat saavutettavat tavoitteensa;
- yritysten ja organisaatioiden avustaminen saamaan motivoitunutta, työllistettävää ja sopeutuvaa henkilöstöä, joka pystyy hankkimaan oppimismahdollisuuksia sekä työpaikalta että sen ulkopuolelta ja hyötymään niistä;
- sellaisten tärkeiden keinojen tarjoaminen päätöksentekijöille, joilla saavutetaan monenlaisia julkisen politiikan tavoitteita.²⁸

Näissä alueellisissa strategioissa keskitytään pitkälti tietojen vaihtoon ja opinto-ohjaajien koulutukseen. Tämän asiantuntijan näkemyksen mukaan heikkoudet liittyvät ohjauspalveluiden huonoon näkyvyyteen, ammattikunnan heikkoon asemaan, siihen perinteeseen, että ohjauspalvelut ovat sidoksissa oppilaitoksiin, ohjaajien koulutustasoon ja toisinaan ohjauksen laajuuden rajallisuuteen (tietoja annetaan koulutustarjonnasta sen sijaan että annettaisiin elämää koskevaa ohjausta).

3.2 Suuret kansalliset taloudelliset ja sosiaaliset strategiat (ja sen osoittaminen, koskevatko ne aikuiskoulutusta)

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa esitellään 26 kärkihanketta vuosille 2015–2018. Näihin kuuluvat muun muassa yritykset vahvistaa työllisyyttä, yrittäjyyttä, oppimisen digitalisaatiota, terveyttä, uusiutuvaa energiaa ja hallinnollisia menettelyjä.²⁹ Seuraavat vaikuttavat aikuiskoulutukseen.

- Työllisyyden ja kilpailukyvyn alla kärkihanke 4, työvoimapalvelun uudistaminen työllistymistä tukevaksi, sisältää aikuiskoulutusta koskevia elementtejä.
- Osaamisen ja koulutuksen alla:
  1. Kärkihanke 2: toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi, sisältää aikuiset.
  2. Kärkihanke 3: nopeutetaan siirtymistä työelämään, vaikuttaa aikuiskoulutusjärjestelmään.
  3. Kärkihanke 5: vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi, tämä vaikuttaa aikuiskoulutukseen.

---

²⁸ Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus, Cedefop: Improving lifelong guidance policies and systems, s. 11

4. Kärkihanke 6: nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan, vaikuttaa aikuiskoulutukseen.

3.3 Aikuiskoulutusta koskevien vastuiden jakaminen (lisätietoja: katso Eurypedia).

Eduskunta myöntää valtion talousarviossa varoja aikuiskoulutukseen ja hyväksyy opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemlia lakeja. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kokonaisvastuu koulutuspolitiikasta ja omaehtoisesta aikuiskoulutuksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa omaehtoisesta koulutuksesta ja työvoimahallinnon työvoimakoulutuksesta, joka suunnataan työmarkkinoiden toiminnan parantamiseen ja työttömyyden vähentämiseen.

Hallitus, paikalliset viranomaiset, kuntayhtymät, yksityiset yhdistykset, säätiöt ja yritykset hallinnoivat aikuiskoulutusorganisaatioita. Julkishallinto rahoittaa tutkintoon johtavat koulutukset lukuun ottamatta yliopistotutkintokoulutusta, jonka valtio rahoittaa täysin. Ammatillisiin lisäkoulutustutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin johtava koulutus rahoitetaan pääasiassa julkisesti, mutta siitä voidaan veloittaa kohtuullisia maksuja.³⁰

3.4 Elinikäisen oppimisen strategia (lisätietoja: katso Eurypedia)

Suomessa ei tällä hetkellä ole kansallista elinikäisen oppimisen strategiaa. Uusimpien julkisten tietojen mukaan (vuodelta 2015) elinikäisen oppimisen neuvoston kehittämä strategia on tulossa³¹. Sen tulisi sisältää mahdollisuuksia ihmisten työurien pidentämiseen ja parantamiseen. Uuden strategian luomista koskevien suuntaviivojen mukaan koulutus-, työ- ja innovaatiopolitiikkojen on toimittava kokonaisuutena³². Elinikäisen oppimisen neuvosto ei ole ollut aktiivinen vuoden 2015 jälkeen, jolloin viimeisimmän neuvoston mandaatti umpeutui. Sen vuoksi on melko epätodennäköistä, että elinikäisen oppimisen strategiaa koskevaa lupaus vuodelta 2015 toteutetaan. Sittemmin on muodostettu useita määräaikaista työryhmiä käsittelemään erityisaiheita, kuten aikuisten perustaitoja. Kiinnostavaa on, että jotkin alueelliset viranomaiset, kuten Etelä-Savon viranomaiset, ovat laatineet omia elinikäisen oppimisen ohjelmiaan. On suositeltavaa olla kunnianhimoinen ja laatia oma elinikäisen oppimisen ohjelma alueellisesti, mutta se ei voi korvata kattavaa ja kansallista strategiaa.³³

---

³⁰ Katso Eurydice

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Distribution_of_Responsibilities

³¹ Verkossa olevat tiedot ovat vanhentuneita, mutta yleiskatsaus neuvoston työstä ja tuloslomake on saatavilla osoitteesta https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Lifelong_Learning_Strategy

³² Tämä vuodelta 2015 peräisin oleva asiakirja on edelleen tarkin kuvaus kehyksestä, jossa uutta politiikkaa kehitetään: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Lifelong_Learning_Strategy

³³ Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, katso https://peda.net/hankkeet/eejn/kokoontumiset/2016-kokoontumiset/1ies/iest1k11/1eoojns22:file/download/1920181dd98c2d902b2ee89b14614de97b35c2bc/101116_LUONNOS_Maakunnan%20tavoitteet_2017-2022_TT.pdf

3.5 Aikuiskoulutuspolitiikan kehys (säätelytoimet ja täytäntöönpanosäädökset) (lisätietoja: katso Eurypedia).

Eduskunta ja hallitus määrittävät koulutuspolitiikan. Hallitusohjelma annettiin eduskunnalle toukokuussa 2015. Yksi hallitusohjelmassa mainituista strategisista tavoitteista on ”osaamisen ja koulutuksen uudistaminen”. Osaamisen osalta ohjelma haluaa liittää sekä ammatillisen koulutuksen että korkeakoulutuksen lähemmin työelämän tarpeisiin. Koulutuksen osalta reformit ovat jo muovanneet uudelleen perustason koulutusta, ja nyt pääpainopiste on ammatillisen koulutuksen reformissa. Ohjelma koostuu kymmenen vuoden tavoitteista sekä hallituskauden tavoitteista ja hallituskauden kärkihankkeista. Tavoitteisiin sisältyy keskeyttäneiden määrän pienentäminen sekä tutkimuksen ja innovaatioiden laadun ja tehokkuuden parantaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tältä osin ylin viranomainen, ja se on vastuussa kaikesta Suomen julkisin varoin rahoitetusta koulutuksesta. Ministeriö vastaa hallitukselle koulutusta koskevan lainsäädännön valmistelusta, kaikista tarvittavista päätöksistä ja sen valtion talousarvion osuudesta.³⁴

3.5.1 Lainsäädännöllinen kehys

Aikuiskoulutus määritetään Suomessa säädöskokonaisuuden kautta, ja julkisen rahoituksen kautta tuetaan suurinta osaa järjestetystä aikuiskoulutuksesta. Tämä rahoitus ohjataan opetus- ja kulttuuriministeriön kautta, ja se perustuu kiintiöiden (vapaa sivistystyö) ja ennakoitujen tarpeiden / asetettujen tavoitteiden (aikuisten perustaidot, aikuisten korkeakoulutus sekä jatko- ja täydennyskoulutus) yhdistelmään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee kaiken koulutusta koskevan lainsäädännön. Poliitiikan määritelmät eritellään hallituksen strategisessa ohjelmassa ja täytäntöönpanosuunnitelma valtion talousarviossa.

Perus- ja toisen asteen koulutusta koskeva lainsäädäntö sekä osa aikuiskoulutusta koskevasta lainsäädännöstä säädettiin 1.1.1999. Kyseessä on yhdenmukainen lainsäädäntö, jossa käsitellään koulutuksen tavoitteita, sisältöä, arviointia ja tasoja sekä opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia. Lainsäädäntö lisäsi merkittävästi paikallisviranomaisten, muiden koulutuksen järjestäjien ja koulujen riippumatonta päätöksentekovaltaa.

Yliopistoja koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.8.1998. Yliopistolaililla (645/1997) ja yliopistoasetuksella (115/1998) säädetään yliopistojen tehtävistä, niiden tutkimuksesta ja opetuksesta, organisaatiosta ja hallinnosta, henkilöstöstä ja virallisesta kielestä, opiskelijoista, yliopistojen tekemiä päätöksiä koskevasta muutoksenhausta sekä opiskelijoiden oikeusturvasta. 1.8.2005 voimaan tullut laki yliopistolain muuttamisesta sisältää, muiden aiheiden ohella, kaksiportaisen tutkintorakenteen.

---

³⁴ Eurydice:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Administration_and_Governance_at_Central_and/or_Regional_Level

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

Akateemisia tutkintoja koskeva lainsäädäntö koostuu korkeakoulututkintojen järjestelmästä annetusta asetuksesta (464/1998) ja yhdestä kansallisesta asetuksesta, joka käsittää kaikki koulutusalat. Asetuksella säädetään esimerkiksi tutkintojen tavoitteista ja laajuudesta, niiden yleisrakenteesta ja sisällöstä sekä koulutusvastuun jakamisesta eri yliopistojen kesken.

Korkeakoulututkintojen järjestelmästä annettu asetus koskee myös ammattikorkeakoulututkintoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa tutkinto-ohjelmat. Yliopistotutkinnoista annettu valtioneuvoston asetus annettiin vuonna 2005, ja sitä päivitettiin vuonna 2014. Ammattikorkeakouluja koskeva lainsäädäntö (ammattikorkeakoululaki 351/2003 ja ammattikorkeakouluista annettu asetus 352/2003) määrittää muun muassa ammattikorkeakoulujen aseman, tehtävän ja hallinnon. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö uudisti ammattikorkeakoulujen tutkintorakenteen.

3.5.2 Täytäntöönpanosäädökset/-ohjelmat

Yliopistolain voimaannpanosta annetun uuden lain nojalla, jonka eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2009, suomalaiset yliopistot ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä julkisoikeuden nojalla tai säätiöitä yksityisoikeuden nojalla (säätiölaki). Yliopistot ovat toimineet uudessa muodossaan vuodesta 2010 alkaen³⁵.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (1129/2014). Asetuksessa kuvataan ammattikorkeakouluista annetun lain täytäntöönpano.³⁶

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta (120/2017)³⁷. Asetuksessa kuvataan tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehys.

Vapaasta sivistystyöstä annetussa asetuksessa (6.11.1998/805) säädetään opiskelujaksojen vähimmäispituuden rajoista, järjestetyn koulutuksen suoritteiden laskemisesta, rahoituksesta ja raportointivelvollisuuksista.³⁸

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (6.11.1998/812)³⁹. Asetuksessa määritetään alat, joilla ammatillista aikuiskoulutusta järjestetään, ja kuvataan, miten oppilaitosten sääntely- ja muiden elinten tulisi toimia.

Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuriministeriöstä (30.4.2010/310)⁴⁰. Asetuksessa kuvataan opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta ja tehtävät.

---

³⁵ Eurydice, katso

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Organisation_and_Governance

³⁶ Finlex, katso <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

³⁷ Finlex, katso <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

³⁸ Finlex, katso <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980805>

³⁹ Finlex, katso <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980812>

⁴⁰ Finlex, katso

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100310?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=aikuiskoulutus>

Valtioneuvoston asetus yliopistoista (15.10.2019/770).⁴¹ Asetuksessa säädetään esimerkiksi yliopiston henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta ja opiskelijoiden opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

3.6 Määrälliset tavoitteet

Yksi toistuva määrällinen tavoite liittyy työllisyyteen. Sen tavoitteeksi on asetettu 78 % vuoteen 2020 mennessä. Tästä esitetään lisähuomautuksia tämän raportin osiossa 1. Toinen tavoite liittyy korkeakoulututkinnon suorittamiseen ikäryhmässä 30–34 vuotta.

Taulukko 3.1 Aikuiskoulutukseen liittyvät tavoitteet laajemmassa talouspolitiikassa / elinikäisen oppimisen strategiat / kehys tai täytäntöönpanosäädös

Yleiset tiedot		Edistyminen tavoitetta kohti			
Tavoite (tavoitearvo ja päivämäärä, johon mennessä saavutettava)	Hyväksymispäivä (esim. 31.3.2013)	Alkuperäinen arvo (hyväksymispäivänä)	Nykyinen arvo	Tiivistelmä edistymisestä kohti tavoitetta	Tietolähde
Työllisyysaste 78 % vuoteen 2020 mennessä	2011	73,8	73,4	Edistystä on tapahtunut jonkin verran	Eurooppa 2020 -strategian mukainen kansallinen uudistusohjelma ⁴²
30–34-vuotiaista 40 % on suorittanut korkeakoulututkinnon	2011	46	46,1	Tavoite on saavutettu täysin	Eurooppa 2020 -strategian mukainen kansallinen uudistusohjelma ⁴³

⁴¹ Finlex, katso <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090770>

⁴² Kansallinen uudistusohjelma vuodelta 2011, katso http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2011/01_programme/fi_2011-04-06_nrp_en.pdf

⁴³ Ibid

3.7 Laadunvarmistus

Koulutuksen järjestäjien velvollisuus arvioida antamansa koulutuksen laatua ja tehokkuutta sekä osallistua ulkoisiin arviointeihin perustuu koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Koulutuksen järjestäjien itsenäisyyden vuoksi itsearviointikäytännöt ja laadunvarmistus vaihtelevat suuresti. Vapaassa sivistystyössä käytetyistä käytännöistä ei ole olemassa järjestelmällisesti kerättyjä tietoja. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) perustettiin vuonna 2014, ja laadunvarmistus/-arviointi siirrettiin opetusministeriöltä uudelle virastolle. Sittemmin keskus on toteuttanut sektorikohtaisia arviointeja.

Näiden aikuiskoulutuksen arviointien tavoitteena on koulutuksen kehityksen tukeminen ja oppimisedellytysten parantaminen. Arvioinnit voidaan kohdentaa esimerkiksi valmistavaan koulutukseen, kokeiden järjestämiseen, henkilökohtaistamiseen tai oppimistuloksiin.⁴⁴

3.8 Tulevat poliittiset linjaukset (joita on esitetty tai joista keskustellaan jo)

Julkisesti ei ole esitetty tulevaa politiikkaa koskevia merkittäviä suunnitelmia tai keskusteltu sellaisista. Nykyisenä painopisteenä on vuoden 2015 hallitusohjelmassa esitettyjen reformien toteutus tai viimeistely. Ammatillisen koulutuksen reformi, aikuisten perustaitojen opetusta koskevan järjestelmän kehittäminen ja integraatiopolitiikka ovat kaikki reformeja, joita parhaillaan toteutetaan tai kehitetään hallitusohjelman mukaisesti. Aiemmin laadittiin yksityiskohtainen viiden vuoden kehittämissuunnitelma, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö esitti hahmotelman poliittisten linjausten tulevista tarpeista ja erilaisista koulutusta koskevista haasteista sekä havaituista tutkimustarpeista. Näitä suunnitelmia ei enää laadita, eikä niitä ole korvattu vaihtoehtoisella suunnitelmalla. Viimeinen suunnitelma julkaistiin vuonna 2011, ja se käsitti vuodet 2011–2016.⁴⁵ Tämän raportin tekijälle on epäselvää, miksi tämä muutos tapahtui.

Suunnitelmien tilalla on useita hankkeita, kuten korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Tämä hanke käynnistettiin vuonna 2015 osana silloin uutta hallitusohjelmaa, ja aikataulun mukaan visio on valmis syyskuussa 2017. Sen tavoitteena on sellaisen tulevan skenaarion muotoileminen, joka mahdollistaa laadukkaan, tehokkaan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen korkeakoulujärjestelmän kehittämisen Suomeen vuoteen 2030 mennessä.⁴⁶

---

⁴⁴ Katso Eurydice

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Quality_Assurance_in_Adult_Education_and_Training

⁴⁵ Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, katso <http://www.lamk.fi/projektit/aikoko/asiaa-aikuiskoulutuksesta/Documents/Koulutus%20ja%20tutkimus%20vuosina%202011-2016%20-%20Kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf>

⁴⁶ Opetusministeriö, katso <http://minedu.fi/en/vision-for-higher-education-and-research-in-2030>

4.0 AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMIIN INVESTOIMINEN JA NIIDEN TEHOKKUUS

4.1 Kokonaisinvestoinnit aikuiskoulutukseen ja ajan mittaan tapahtunut muutos

Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa vuodelle 2018 vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen rahoitukseen lisäystä ja korkeakoulutuksen (tutkimus mukaan lukien) rahoitukseen pientä vähennystä. Seuraavassa taulukossa esitetään rahoituksen suuntaukset vuosina 2016–2018. Ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen tai aikuisten korkeakoulutuksen julkisia investointeja ei ole ollut mahdollista erottaa, joten luvut esittävät koko sektorin täyden määrän. Nämä luvut käsittävät vain valtiotason investoinnit. Kunnallinen rahoitus ei lainsäädännön mukaan ole pakollista, mutta erityisesti vapaata sivistystyötä rahoitetaan merkittävästi myös sen kautta. Tältä osin ei ole olemassa lukuja. Yksityisen sektorin tukemasta tai järjestämästä koulutuksesta ei ole saatavana tietoja. Merkille pantavaa on, että alla olevassa taulukossa esitetyt luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä kilpailukyky sopimus (joka allekirjoitettiin kesäkuussa 2016) vaikuttaa julkisiin menoihin monilla tasoilla (sosiaalimenojen muutos sekä rahoitus).⁴⁷

Taulukko 4.1 Julkiset menot, koulutus: ⁴⁸

	Vuosi 2016, lopullinen	Vuosi 2017, arvioitu	Vuosi 2018, ehdotettu	Ero vuosina 2017–2018	Ero %:ina
Vapaa sivistystyö	157 611	146 270	152 833	6 563	4
Ammatillinen koulutus (kaikki tasot)	767 995	763 042	798 577	35 535	5
Korkeakoulutus (kaikki tasot), tutkimus mukaan lukien	3 200 983	3 323 287	3 290 673	32 614	-1

4.2 Julkiset kansalliset investoinnit

Valtio rahoittaa aikuiskoulutusta monin tavoin. Tavanomaisen koulutustarjonnan vuosirahoituksen lisäksi erityistoimille on muutamia erikoisrahoituskanavia. Ammatilliselle jatko- ja täydennyskoulutukselle on erityinen tukimekanismi.

⁴⁷ Valtiovarainministeriö, katso http://vm.fi/en/article/-/asset_publisher/10616/kilpailukyky sopimus-sai-nimet-alleen

⁴⁸ Opetus- ja kulttuuriministeriön talousarvioehdotus 2018, katso <http://minedu.fi/documents/1410845/3999619/Opetus-+ja+kulttuuriministeri%C3%B6n+talousarvioehdotus+2018/58d43b75-be44-4f71-9869-3191938fe6b4>

Epävirallisessa aikuiskoulutuksessa valtio tuki vuonna 2017 oppilaitoksia, jotka hoitivat maahanmuuttajien eurooppalaista nuorisotakuuta, ja se tuki myös opintosetelijärjestelmää.⁴⁹ Tuen määrä vuodelle 2017 on 1,85 miljoonaa euroa. Opetushallitus sai hakemuksia yhteensä 4 miljoonan euron edestä. Tämä osoittaa, että tämän koulutuksen järjestämiseen on suuri kiinnostus ja valmius, mutta saatavana oleva rahoitus on liian pientä. 15 aikuiskoulutuskeskusta haki avustusta, 9 hakemusta hyväksyttiin.⁵⁰ 23 kansan- ja kansalaisopistoa haki avustusta, 8 hakemusta hyväksyttiin.⁵¹

Taulukko 4.2 Hakemusten määrä verrattuna hyväksytyihin tukihakemuksiin

Tyyppi	Hakemusten määrä	Hyväksytyjen hakemusten määrä	Avustukset yhteensä
Aikuiskoulutuskeskus	15	9	860 000
Kansan- ja kansalaisopisto	23	8	954 500

Tämän arvioinnin tekijän näiltä sektoreilta saamien yleisten kommenttien mukaan rahoitus on liian pientä. Se on tietenkin odotettavissa. Laitokset harvoin ilmoittavat saavansa liikaa rahoitusta. Tämä arvio perustuu lukuisiin epävirallisiin keskusteluihin, joita on käyty koulutuksen järjestäjien kanssa. He kertovat yleensä suuresta kysynnästä ja siitä tosiasiaista, että he ovat joutuneet sanomaan ei niin monille, kun laitoksen hakemusta ei ole hyväksytty.

Vapaan sivistystyön opintoseteliavustus on ollut käytössä vuodesta 2007 alkaen. Kohderyhmät ovat pysyneet käytännössä samoina vuodesta 2007 alkaen: maahanmuuttajat, työttömät, eläkeläiset, henkilöt, joilla on alhainen peruskoulutustaso, henkilöt, joilla on oppimisvaikeuksia, sekä ikääntyvät ja nuoret, jotka ovat suorittaneet peruskoulun, mutta joilla ei ole jatkokoulutuspaikkaa.⁵²

Opintosetelijärjestelmää pidetään hyvin toimivana järjestelmänä, ja se tulisi nähdä tehokkaana investointimenetelmänä. 155 aikuiskoulutuskeskusta haki yhteensä 2,3 miljoonan euron avustuksia vuodelle 2017, ja lopullinen tukisumma oli 966 500 euroa. Suurinta osaa hakemuksista ei siis voitu hyväksyä, budjettia leikattiin.

48 kansan- ja kansalaisopistoa haki yhteensä 3,7 miljoonan euron avustuksia, ja niitä myönnettiin yhteensä 1 154 000 euron edestä⁵³. 11 opintokeskusta haki yhteensä 300 000 euron avustuksia. Hyväksytyjen avustusten kokonaismäärä oli 237 750 euroa.⁵⁴

Tämä kertoo myös suuresta kiinnostuksesta opintoseteleiden tarjoamista kohtaan ja valtion talousarvion rajoista. Opintosetelijärjestelmä tukee ET 2020:n tavoitetta 1.

⁴⁹ Katso opetushallitus, http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/vapaa_sivistystyo/103/2/nuorisotakuun_opintoseteliavustukset_maa_hanmuuttajanuorten_koulutukseen_2017

⁵⁰ Opetushallitus, hyväksytyjen avustusten luettelo, katso http://www.oph.fi/download/184386_lista_nettiin_kansalaisopistot_.pdf

⁵¹ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/download/184387_lista_nettiin_kansanopistot_.pdf

⁵² ET 2020 -strategian kansallinen raportti, Suomi (2014), katso http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

⁵³ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/download/184029_Lista_nettiin_kansanopistot.pdf

⁵⁴ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/download/184030_Lista_nettiin_opintokeskukset.pdf

Taulukko 4.3 Hakemusten määrä verrattuna hyväksytyihin tukihakemuksiin vuonna 2017

Opintoselitykset vuonna 2017	Hakemusten määrä	Hyväksytyjen hakemusten määrä	Hyväksytyt avustukset yhteensä
Aikuiskoulutuskeskus	155	155	966 500
Kansan- ja kansalaisopisto	48	48	1 154 000
Opintokeskus	11	11	237 750

Lisäksi kehitys- ja laatualueelle on erityisrahoitus. Vapaan sivistystyön sektori haki vuodelle 2016 avustuksia yli kaksinkertaisen määrän saatavilla olevaan tukeen nähden. Vuonna 2017 aikuiskoulutuskeskuksille myönnettiin 950 000 euroa⁵⁵. Opintokeskukset on poistettu avustushjelmasta, ja niiden tuki on sisällytetty niiden vuotuisiin valtionavustuksiin.⁵⁶

Suomen hallitus, joka on ollut vallassa toukokuusta 2015 alkaen, on ilmoittanut budjettileikkauksista, jotta valtionvelkaa saadaan pienennettyä. Koulutus on yksi leikkausten tärkeimmistä kohdealueista (koulutusta koskevan valtion talousarvion tiivistelmä on alla taulukossa 4.1). Vuoden 2017 talousarviossa toteutettiin vuonna 2016 ilmoitetut leikkaukset. Vuoden 2018 talousarvion osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on esittänyt lisäleikkausten keskeyttämistä ja joissain tapauksissa pientä lisäystä.

Edellinen hallitus asetti yhteensä 20 miljoonaa euroa erillisenä rahoituslähteenä vahvistamaan aikuisten osaamispohjaa vuosina 2014–2015 kohdennettuna sellaisten 30–50-vuotiaiden aikuiskoulutukseen, joilla ei ole perusopetuksen jälkeistä tutkintoa.⁵⁷

Taulukko 4.4 Julkisten kansallisten investointien erittely

Yleiset tiedot		Edistyminen tavoitetta kohti				
Julkinen investointilähteen otsikko	Rahoitussummat	Osallistujien tavoitemäärä	Järjestämisen tavoitetaso	Yhteensä	Rahoituksen aloitusvuosi	Viiteasiakirja
Vuoden 2017 talousarvio	144 822 000		Epävirallinen aikuiskoulutus		Vuosittainen	http://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2017&lang=fi&maindoc=/2017/tae/valtiovarainministerionKanta/valtiovarainministerionKanta.xml&opennode=0:1:241:665:693:

⁵⁵ Opetushallitus, katso http://www.oph.fi/download/182945_paatoslista_nettiin.pdf

⁵⁶ Kaikki opetusministeriöltä saadut luvut, katso

http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/vapaa_sivistystyo/103/2/vapaan_sivistystyon_opintoselitysavustukset_2017

⁵⁷ Eurydice, katso

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:National_Reforms_in_Vocational_Education_and_Training_and_Adult_Learning

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

Vuoden 2017 talousarvio	6 287 0 00		Arkioppim inen	Vuositta inen	http://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2017&lang=fi&maindoc=/2017/tae/valtiovarainministerionKanta/valtiovarainministerionKanta.xml&opennode=0:1:241:665:693
-------------------------------	---------------	--	-------------------	------------------	---

Tämä taulukko kattaa tällä hetkellä vain sen julkisen rahoituksen osan, jonka valtio myöntää vuoden 2017 talousarviossa. Kunnallisen rahoituksen luvut eivät ole saatavilla.

4.3 EU:n rakennerahastojen (etupäässä ESR) kautta myönnettäväksi suunniteltu/käynnistetty tuki osana vuosien 2014–2020 rahoituskehystä

Jäsenvaltioille vuosina 2014–2020 saatavana olevaa taloudellista tukea koskevien tietojen mukaan (saatavana heinäkuussa 2016 Euroopan komission osalta, Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimenpideohjelmista) Euroopan unionin myöntämän suunnitellun taloudellisen tuen määrä suorimmin aikuiskoulutukseen kohdistuvalta investointiprioriteetilta, ts. investointiprioriteetti 10.3 – Parannetaan pääsyä elinikäiseen oppimiseen, on 164,7 miljoonaa euroa. Tässä prioriteetissa on kyse siitä, että parannetaan elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia kaikilla ikäryhmillä virallisissa ja epävirallisissa ympäristöissä ja jokapäiväisessä elämässä, kohennetaan työvoiman tietämystä, ammattitaitoa ja pätevyyttä sekä edistetään joustavia koulutusväyliä uraneuvonnan ja olemassa olevien tutkintojen tunnustamisen kautta. Tämä prioriteetti valittiin, jotta voidaan käsitellä osaamistarpeita, jotka ovat muuttumassa rakenteellisen muutoksen ja uusien sektoreiden (kuten vihreän talouden) vuoksi, pidentää uria erityisesti urien alussa, varmistaa osaavan työvoiman saatavuus ja tukea älykkään erikoistumisen ja vähähiilisen talouden tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyötä.⁵⁸

4.4 EU:n rakennerahastojen (etupäässä ESR) kautta annettu tuki osana vuosien 2007–2013 rahoituskehystä

Työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosaston asiakirjojen tietokannassa ei ole ESR:n Suomessa vuosina 2007–2013 tukemien hankkeiden vaikutusarviointia. Ainoa saatavana oleva asiakirja on lopullinen ESR:n yhteenvetokertomus (vuodelta 2014). Sen johtopäätöksenä on, että 17 jäsenvaltion osalta saatavana ei ollut hyvää käytäntöä tai tutkimuksista saatu tieto oli liian vähäistä raportoinnin tekemiseen. Maiden asiantuntijoita pyydettiin myös arvioimaan kullakin politiikan osa-alueella tehtyjen toimien vaikutusta. Tehokkuus määriteltiin merkittävien ja kestävien vaikutusten tekemisenä melko suurille osallistujien määrille tai pienemmille erityisen heikossa asemassa olevien osallistujien määrille. Sopeutumisen osalta maiden asiantuntijoilla oli vaikeuksia löytää vankkaa arviointinäyttöä tehokkuudesta.

⁵⁸ Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma, katso <http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/file.php?fid=4239>

4.5 Investoinnin tehokkuus

Kaikkia julkisia menoja arvioidaan ennalta määritettyjen kriteerien perusteella. Nämä kriteerit ovat enimmäkseen määrällisiä, sillä niiden mittaaminen on helpompaa. Suomessa nämä tavoitteet, jos niitä on olemassa, on mainittu vuotuisissa talousnäkymien asiakirjoissa, jotka sisältyvät opetus- ja kulttuuriministeriön talousarvioehdotukseen. Mitattava tehokkuus riippuu siten suoraan valituista kriteereistä. Yleinen ongelma on, että maat keräävät nykyään vain rajallisen määrän tietoja aikuiskoulutuksen seurantaan varten. Rajallista on myös ad hoc -tutkimus, jolla voi seurata poliittisia toimia. Tapaustutkimukset osoittavat, että joissakin maissa on tietojärjestelmiä, joita voi käyttää poliittisten toimien seuraamiseen, joissakin maissa kyseisiä järjestelmiä on tekeillä ja joissakin maissa käytetään ilmeisesti vain hankkeiden tietoja.⁵⁹

Kuten aiemmassa osiossa, 4.2, todettiin, sidosryhmien mukaan joidenkin tiettyjen hankkeiden rahoitus on riittämätöntä, esimerkkinä opintosetelijärjestelmä. Sidosryhmät perustelevat tätä väitettä näkemällään suurella kysynnällä.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioi säännöllisesti kaikenlaisista koulutusta Suomessa, mutta keskuksella ei ole erillistä osastoa aikuiskoulutukselle eikä koko järjestelmän kattavaa tapaa arvioida vaikutusta tai tehokkuutta. Katso seuraavasta osiosta lisätietoja kuuden tunnistetun prioriteettialueen tehokkuudesta.

---

⁵⁹ Syväanalyysi aikuiskoulutuspolitiikasta ja sen tehokkuudesta Euroopassa, katso https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/all_in-depth_analysis_of_adult_learning_policies_and_their_effectiveness_in_europe_12.11.2015_pdf.pdf

5.0 NYKYISEN POLITIIKAN ARVIOINTI

Nykyinen aikuiskoulutus rakenne on pitkän historian seurausta. Koulutusta ylipäänsä pidetään suomalaisen yhteiskunnan kulmakivenä. Nykyinen koulutuksen tarjoajien verkosto kattaa edelleen suurimman osan maasta, koulutus on edelleen osallistujalle edullista, ja oppilaitokset voivat suhteellisen itsenäisesti luoda ja kehittää järjestämäänsä koulutusta. Samaan aikaan monia koulutusjärjestelmän osia ollaan uudistamassa. Osa reformeista on seurausta EU 2020 -sitoumuksista, osa on kansallisia prioriteetteja, jotka käsittelevät Suomen erityisiä haasteita. Suuri ongelma on sektorilla edelleen vallitseva silloajattelu. Sektoreiden rajat ylittävissä yhteistyössä esiintyvät ongelmat vaikeuttavat monia tärkeitä ja tarpeellisia reformihankkeita. Esimerkiksi ohjauspalveluiden kehittämistä koskeva strategia on suurelta osin ajan tasalla, mutta suurin osa aikuisille tarkoitetusta ohjauksesta on edelleen yksittäisen oppilaitoksen käsissä. Haasteena tässä on opinto-ohjaajan roolin selkeyttäminen, jotta opiskelijan kokonaiselämäntilanteen arviointi helpottuisi ja opiskelija voitaisiin ohjata oikeaan suuntaan asettamalla opiskelija keskiöön. Tämän raportin tekijän näkemyksen mukaan itsenäisillä ohjauskeskuksilla olisi paremmat mahdollisuudet tarjota palvelut, jotka on esitetty annetuissa elinikäisen oppimisen ohjausstrategioissa. Vuodesta 2015 alkaen yhä suurempi määrä aikuiskoulutuksessa toimivista oppilaitoksista⁶⁰ on ilmaissut huolensa menettelyissä havaitusta muutoksesta, jossa konsultaatioita, pitkän aikavälin suunnittelua ja vuoropuhelua on osittain korvattu kärkihankkeilla, hallitusohjelmilla tai vastaavilla. Ongelmia syntyy, jos näitä ei perustella riittävästi avoimissa konsultaatioprosesseissa. Aikuiskoulutuksen tarjonnan määrä pysyy suurena ja osallistumisaste on selvästi EU:n keskiarvon yläpuolella, mutta esille on tuotu huolia kattavan elinikäistä oppimista koskevan strategian puuttumisesta. Aikuiskoulutus ei toimi tyhjiössä. Se on ennemminkin monimutkaisen järjestelmän osa. Suomi näkee itsensä elinikäisen oppimisen maana, jonka järjestelmä tarjoaa oppimismahdollisuuksia erittäin nuoresta iästä alkaen ja koko elämän läpi, joten on ironista, että maa ei ole useista lupauksista huolimatta kyennyt keräämään tietoja helposti saatavilla olevaan elinikäisen oppimisen strategiaan. Huomiota kiinnitetään nykyisin nuorten ihmisten työllistettävyyteen, mikä on erittäin tärkeää, mutta vaikuttaa toisinaan siirtävän painopisteen pois yhteiskunnan heikoista ryhmistä, jotka myös hyötyvät koulutuksesta. PIAAC-tutkimuksen tulosten mukaan noin 600 000:lla iältään 16–65-vuotiaalla aikuisella on heikot perustaidot⁶¹. Tämä korostaa haasteen laajuutta ja sitä, miten tärkeää koulutuksen järjestäminen kaikille Suomen aikuisille on.

Seuraavissa aliosioissa arvioidaan nykyistä politiikkaa tarkastelemalla sitä tehokkaan aikuiskoulutuspolitiikan kuuden onnistumisen kannalta keskeisen tekijän näkökulmasta. Nämä keskeiset tekijät on määritetty viimeaikaisessa tutkimuksessa.⁶²

⁶⁰ Tämän lähteenä ovat tämän raportin laatijan käymät useat epämuodolliset keskustelut aikuiskoulutuksessa toimivien sidosryhmien kanssa.

⁶¹ Building Skills for All: A review of Finland, OECD

⁶² Onnistumisen kannalta keskeiset tekijät, jotka osoittavat tutkimusnäytön vahvuuden (saatavilla kaikilla kielillä): <https://epale.ec.europa.eu/en/policy-tool/key-success-factors>; tutkimus "An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe": <https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/final-report-20150817-en.pdf>

5.1 Oppimishalukkuuden kehittäminen

Arviointi:

Aihe on nykyisen hallituksen asialistan kärkipäässä. Suomi 2025 -visiossa Suomi on maa, jossa jatkuva oppiminen on tärkeää⁶³. Kysymys kuuluu, miten se tulisi saavuttaa. Hallitusohjelmassa esitetyissä kuudessa keskeisessä hankkeessa mainitaan useita toimia, mutta missään niistä ei mainita oppimishalukkuutta. Sen puuttuminen on outoa. Jos oppimishalukkuus liittyy oppimisasenteisiin, Suomessa ei tehdä mitään sen edistämiseksi. Toinen näkökulma liittyy yhteiskunnalliseen perintöön. PIAAC-tutkimuksen tulokset osoittavat selvästi, että vanhempien koulutustaso vaikuttaa voimakkaasti lasten tavoittelemaan koulutustasoon. On selvää, että Suomi voisi tehdä paljon enemmän oppimishalukkuuden kehittämiseksi sekä asenteellisella että sosioekonomisella tasolla.

Selitys:

Tällä hetkellä ei tehdä paljonkaan oppimishalukkuuden parantamiseksi. ESR:ää käytetään tiettyjen alueiden kehittämiseen, mutta kuten aina määräaikaissa hankerahoitetussa kehityksessä, yleistämisessä on heikkous. Opintosetelit ovat osoittautuneet toimivaksi menetelmäksi, jolla lisätään yksilön valinnanvapautta ja siten halukkuutta. Niiden kohdalla rahoitus on riittämätöntä. ET 2020 -strategian Suomen kansallisessa raportissa vuodelta 2014 johtopäätöksenä on, että vaikka jotkin jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, ovat kyenneet saavuttamaan koulutusta koskevat vuodelle 2020 asetetut tavoitteet, saavutettu kehitys ei ehkä ole riittävää maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Muissa maanosissa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus väestöstä on huomattavassa kasvussa. Esimerkiksi Suomessa väestön yleisen koulutustason nousu on pysähtynyt.⁶⁴

5.2 Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen

Arviointi:

Suomi on innokas tukemaan työnantajia ja haluaa tulla nähdyksi työnantajiin positiivisesti suhtautuvana. Tämän hallituksen ja kahden edellisen hallituksen käyttämiä menetelmiä ovat verohelpotukset, byrokratian vähentäminen ja kärkihankkeet. Painopiste on kuitenkin suurissa yrityksissä. Suurin osa kasvusta tulee startup- ja pk-yrityksistä. Useat tarvitsevat myös apua ja tukea henkilöstönsä kouluttamisessa. Tässä kohtaa Suomen politiikassa on puute/heikkous. Vahvuutena on ilmoitettu suunnitelma, jonka mukaan ammatillisen koulutuksen suosiota opiskelijoiden keskuudessa pyritään lisäämään. Tämän tarkoituksena on varmistaa, että työmarkkinoille virtaa riittävästi väkeä. Virallisten asiakirjojen mukaan hallitus haluaa saavuttaa tämän käymällä vuoropuhelua työmarkkinaosapuolten kanssa. Jos tätä toteutustapaa noudatetaan, toteutuksen onnistumismahdollisuudet kasvavat.

⁶³ Valtioneuvosto, katso <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>

⁶⁴ ET 2020 -strategian Suomen kansallinen raportti, katso

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

Selitys:

Luottamuksen ja tuen rakentaminen työnantajien kannustamiseksi koulutusinvestointeihin on ollut kasvava suuntaus Suomessa. Lainsäädäntöpaketti työntekijöiden osaamisen kehittämisen toimintamallin toimeenpanosta ja siihen liittyvästä verohelpotuksesta tuli voimaan vuoden 2014 alussa. Malli perustuu henkilöstön osaamistarpeiden arvioimiseen, muutosten ennakoimiseen ja koulutuksen tarjoamiseen ennakoitaessa tulevia tarpeita yhteistyömenettelyn kautta. Hallituksen työvoimapolitiikkaa koskevassa päätöslauselmassa tavoitteeksi asetettiin, että 60 prosenttia aikuisväestöstä osallistuu koulutukseen joka vuosi.⁶⁵ Koulutuskentän muuttaminen on hidas prosessi. Reformien näkökulmien hahmottelu, kehittäminen ja testaaminen on välttämätöntä. Tätä vaihetta on seurattava prosessi, jossa muutos otetaan yleiseen käyttöön. ESR:n käyttäminen ammatillisten jatko- ja täydennyskoulutusmenetelmien tukemiseen on tehokasta kehitysvaiheessa, mutta sitä on seurattava kansallinen politiikka ja rahoitus, joilla varmistetaan vaikutusten pitkäaikaisuus ja se, että ne eivät rajoitu vain alueelliseen kehitykseen eivätkä ole riippuvaisia hankerahoituksesta.

5.3 Tasapuolisen saatavuuden parantaminen

Arviointi:

Strategia-asiakirjoissa mainitaan usein Suomen halu olla elinikäisen oppimisen maa. Maalla on erinomainen kansainvälinen maine koulutuksessa. Koulutuksen järjestämistä, rahoitusta, strategiaa ja reformia tulisi kuitenkin aina analysoida tunnistettuja kansallisia puutteita vastaan. Kuten PIAAC-tutkimus selkeästi osoittaa, korkea aikuiskoulutukseen osallistumisen aste ei ole onnistunut auttamaan niitä 600 000:ta aikuista, joiden perustaidot ovat heikot. Tästä näkökulmasta on selvää, että Suomen on tehtävä paljon enemmän.

Selitys:

Hyvin kehitetyt ja toimivat ohjaus- ja neuvontapalvelut puuttuvat edelleen osittain. Alueellisia ohjauksen kehittämissuunnitelmia on laadittu 15 alueella. Nuorille (enintään 30-vuotiaille) on avattu noin 40 ohjauskeskusta.⁶⁶ Tämä on tehty osana nuorisotakuuta. Nyt on ehdotettu, että näitä matalan kynnyksen elämänohjausta tarjoavia keskuksia laajennetaan niin, että ne koskevat kaikkia aikuisia Suomessa⁶⁷. Kun nämä keskuksat yhdistetään siihen, että osoitteesta opintopolku.fi tulee paikka, josta löytyvät kaikki tiedot kaikentasoisesta koulutuksesta, edistetään yhdenvertaisen pääsyn yhtä näkökulmaa: tietoja. Kaikentasoista koulutusta koskevien tietojen kerääminen yhteen portaaliin on askel oikeaan suuntaan, sillä sen ansiosta opiskelijoiden pitäisi löytää heille sopivat mahdollisuudet helpommin. Haasteena on tietenkin palvelun ylläpitäminen ja sen tekeminen kaiken kattavaksi. Tietopalvelu on tärkeä, mutta ei ole todennäköistä, että itse palvelu houkuttelisi niitä, joiden osallistuminen

⁶⁵ ET 2020 -strategian kansallinen arviointiraportti vuodelta 2014, katso http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

⁶⁶ Lisätietoja Ohjaamosta, katso <http://ohjaamot.fi/>

⁶⁷ Hallitusohjelmassa vuodelta 2015 tämä mainitaan yhtenä hallituksen tavoitteista.

aikuiskoulutukseen olisi kaikkein tarpeellisinta. Opiskelun esteitä on monenlaisia. Esimerkkejä kriittisistä tekijöistä ovat huonot kokemukset, sosioekonominen tausta, asenteet ja kyky arvioida omia koulutustarpeita.

Vapaa sivistystyö tarjoaa perinteisesti toisen mahdollisuuden, ja sitä on saatavilla kaikkialla maassa alhaisin kurssimaksuin. Vapaan sivistystyön opintoteliavustus on ollut käytössä vuodesta 2007 alkaen. Kohderyhmät ovat pysyneet käytännössä samoina vuodesta 2007 alkaen: maahanmuuttajat, työttömät, eläkeläiset, henkilöt, joilla on alhainen peruskoulutustaso, henkilöt, joilla on oppimisvaikeuksia, sekä ikääntyvät ja nuoret, jotka ovat suorittaneet peruskoulun, mutta joilla ei ole jatkokoulutuspaikkaa.⁶⁸

PIAAC-tutkimuksen tulos osoitti, että suhteellisen laajalla väestön osalla on heikot perustaidot (11 % alle tason 1)⁶⁹. PIAAC-tutkimukseen kuuluva sosioekonominen analyysi osoittaa myös, että aikuiskoulutukseen osallistumisen mahdollisuudet eivät ole yhdenvertaiset. Sen vuoksi lisätoimet ovat tarpeen.

Kataisen hallitus, jossa Jukka Gustafsson toimi opetusministerinä, esitti vuonna 2011, että hallituksen tavoitteena oli nimenomaan toteuttaa toimenpiteitä, joilla sosiaalisen aseman ja koulutustaustan vaikutusta aikuiskoulutukseen osallistumiseen vähennetään vuoteen 2020 mennessä. Pitkän aikavälin tavoitteena on poistaa nämä erot kokonaan⁷⁰. Tätä hanketta ei ole juurikaan näkynyt myöhemmissä hallitusohjelmissa.

5.4 Koulutuksen merkityksellisyys

Arviointi:

Jotta voi määrittää, mikä on merkityksellistä, on päätettävä käytettävä näkökulma. Jos merkityksellinen koulutus tarkoittaa työelämän tarpeiden täyttämistä, on arvioitava, miten Suomessa kehitetään ammatillista koulutusta, työmarkkinaosapuolien osallistumista ja ennustamista. Poliitiikan tasolla Suomen tavoitteena on tehdä ammatillisesta koulutuksesta houkuttelevampaa ja uudistaa samalla sektoria (rahoituksen osalta sekä ammatillisen koulutuksen järjestämistä rajoittamalla). Työmarkkinaosapuolien osallistuminen politiikan kehittämiseen on joissakin tapauksissa aktiivista (kun heidät kutsutaan työryhmiin) ja joissakin tapauksissa vähemmän aktiivista (kun poliittiset päätökset ja prosessit eivät ole avoimia). Jos merkityksellinen koulutus tarkoittaa aktiivisia kansalaisia, on arvioitava, miten Suomessa kehitetään vapaata sivistystyötä, aikuisten perustaitojen koulutuksen järjestämistä ja jossakin määrin korkeakoulutusta. Arvioinnissa on kyse myös yhdistelmästä. Toisaalta uusi kehys, jossa on pidemmät rahoitusjaksot, auttaa oppilaitoksia luomalla taloudellista vakautta. Äkilliset budjettileikkaukset aiheuttavat samaan aikaan ylimääräistä räsäystä

rasitusta	samoissa	oppilaitoksissa.
-----------	----------	------------------

⁶⁸ ET 2020 -strategian kansallinen raportti, Suomi (2014), katso http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

⁶⁹ Analyysin ja tulokset esitteli Antero Malin, Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkija, 17.11.2015 seminaarissa "Hyvät perustaidot kunniaan".

⁷⁰ Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, kehityssuunnitelma. Katso <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm03.pdf>

Jotta voidaan luoda merkityksellinen, kattava järjestelmä, jossa huomioidaan nämä molemmat näkökohdat, on arvioitava rakenneuudistuksia. Tässä asiassa opintojen hyväksiluku on osuva esimerkki. Valmistelut on aloitettu kansallisen tutkintojen viitekehityksen toteuttamiseksi EQF-prosessin tuloksena. Tämä hyödyttää opiskelijoita.

Selitys:

Ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulukseen investoiville yrityksille on olemassa verokannustejärjestelmä⁷¹. Silti useissa pk-yrityksissä ei pidetä työvoiman koulutusta muihin investointitapoihin verrattavana investointina. Cedefopin laatiman ammattitaitoennusteen mukaan (vuodelta 2015) suurin osa kaikista avoimista työpaikoista sekä työntekijöiden korvaamistarpeesta on työpaikoissa, joissa tarvitaan keskitason ammattitaitoa. Suomi on EU:n keskiarvon yläpuolella tarkasteltaessa ISCED 3 -tason opiskelijoiden osuutta ammatillisessa koulutuksessa. Vuonna 2014 kyseinen luku oli Suomen osalta 70,1 % ja EU:ssa keskimäärin 48,9 %⁷².

Ammatillisen koulutuksen taitotasoista ollaan yhä huolestuneempia. Suomi on poikkeus yleisestä EU:n suuntauksesta, jossa työvoimasta on tulossa entistä pätevämpää. Vuoteen 2025 mennessä sen Suomen työvoiman osuuden, jolla on korkea pätevyys, ennustetaan laskevan 37,1 %:iin vuoden 2013 lukemasta 39,2 %, mutta osuus on kuitenkin edelleen korkeampi kuin vuoden 2005 lukema 34,9 %. Toisen asteen vastavalmistuneiden¹³ työllisyysaste (71,6 % vuonna 2014) on yli EU:n keskiarvon, mutta merkittävästi alhaisempi kuin vuonna 2012 (77,4 %).⁷³

PIAAC-tiedot osoittavat, että koulutus on tärkeässä asemassa taitojen kehittämisessä Suomessa, mutta akateeminen toisen asteen ja korkea-asteen koulutus on sidoksissa parempaan lukutaitoon kuin vastaavan tason ammatillinen koulutus, mikä on toisaalta osoitus koulutuksen sisällöstä ja laadusta ja toisaalta siitä, että opiskelijat tekevät erilaisia valintoja kiinnostuksen kohteidensa ja kykyjensä mukaan. Hallitus pyrkii nyt lisäämään ammatillisen koulutuksen suosiota, mutta haasteena on erikois- ja yleistaitojen yhteensovittaminen. OECD ja muut tahot pitävät yleistaitoja ratkaisevan tärkeinä tulevaisuuden taitoina⁷⁴.

Vapaassa sivistystyössä käytetään usein itsearviointia tulosten mittaamisen työkaluna, sillä osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen syyt vaihtelevat. Järjestelmällinen tutkimus sen hyödyistä loppukäyttäjien näkökulmasta on nimeltään BELL, Benefits of Lifelong Learning (elinikäisen oppimisen hyödyt). Tutkimuksessa esitetään useita hyötyjä, jotka on havaittu opiskelijan näkökulmasta.⁷⁵

⁷¹ CEDEFOP-tietokanta aikuiskoulutuksen rahoituksesta, katso <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/>

⁷² Koulutuksen seurantakatsaus 2015 – Suomi. Katso http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/tools/docs/2015/monitor2015-finland_en.pdf

⁷³ Koulutuksen seurantakatsaus 2016 – Suomi, katso https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-fi_en.pdf

⁷⁴ Katso esimerkiksi OECD Skills Outlook 2017 -raporttia Skills and Global Value Chains (OECD:n Osaamiskatsaus 2017: Osaaminen ja globaalit arvoketjut).

⁷⁵ Lisätietoja, katso BELL-raportti osoitteesta <http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

Selitys:

Ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulukseen investoiville yrityksille on olemassa verokannustejärjestelmä⁷⁶. Silti useissa pk-yrityksissä ei pidetä työvoiman koulutusta muihin investointitapoihin verrattavana investointina. Cedefopin laatiman ammattitaitoennusteen mukaan (vuodelta 2015) suurin osa kaikista avoimista työpaikoista sekä työntekijöiden korvaamistarpeesta on työpaikoissa, joissa tarvitaan keskitason ammattitaitoa. Suomi on EU:n keskiarvon yläpuolella tarkasteltaessa ISCED 3 -tason opiskelijoiden osuutta ammatillisessa koulutuksessa. Vuonna 2014 kyseinen luku oli Suomen osalta 70,1 % ja EU:ssa keskimäärin 48,9 %⁷⁷.

Ammatillisen koulutuksen taitotasoista ollaan yhä huolestuneempia. Suomi on poikkeus yleisestä EU:n suuntauksesta, jossa työvoimasta on tulossa entistä pätevämpää. Vuoteen 2025 mennessä sen Suomen työvoiman osuuden, jolla on korkea pätevyys, ennustetaan laskevan 37,1 %:iin vuoden 2013 lukemasta 39,2 %, mutta osuus on kuitenkin edelleen korkeampi kuin vuoden 2005 lukema 34,9 %. Toisen asteen vastavalmistuneiden¹³ työllisyysaste (71,6 % vuonna 2014) on yli EU:n keskiarvon, mutta merkittävästi alhaisempi kuin vuonna 2012 (77,4 %).⁷⁸

PIAAC-tiedot osoittavat, että koulutus on tärkeässä asemassa taitojen kehittämisessä Suomessa, mutta akateeminen toisen asteen ja korkea-asteen koulutus on sidoksissa parempaan lukutaitoon kuin vastaavan tason ammatillinen koulutus, mikä on toisaalta osoitus koulutuksen sisällöstä ja laadusta ja toisaalta siitä, että opiskelijat tekevät erilaisia valintoja kiinnostuksen kohteidensa ja kykyjensä mukaan. Hallitus pyrkii nyt lisäämään ammatillisen koulutuksen suosiota, mutta haasteena on erikois- ja yleistaitojen yhteensovittaminen. OECD ja muut tahot pitävät yleistaitoja ratkaisevan tärkeinä tulevaisuuden taitoina⁷⁹.

Vapaassa sivistystyössä käytetään usein itsearviointia tulosten mittaamisen työkaluna, sillä osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen syyt vaihtelevat. Järjestelmällinen tutkimus sen hyödyistä loppukäyttäjien näkökulmasta on nimeltään BELL, Benefits of Lifelong Learning (elinikäisen oppimisen hyödyt). Tutkimuksessa esitetään useita hyötyjä, jotka on havaittu opiskelijan näkökulmasta.⁸⁰

5.5 Korkealaatuinen koulutus

Arviointi:

Suomessa tarjotaan korkealaatuista aikuiskoulutusta.

⁷⁶ CEDEFOP-tietokanta aikuiskoulutuksen rahoituksesta, katso <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/>

⁷⁷ Koulutuksen seurantakatsaus 2015 – Suomi. Katso http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/tools/docs/2015/monitor2015-finland_en.pdf

⁷⁸ Koulutuksen seurantakatsaus 2016 – Suomi, katso https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-fi_en.pdf

⁷⁹ Katso esimerkiksi OECD Skills Outlook 2017 -raporttia Skills and Global Value Chains (OECD:n Osaamiskatsaus 2017: Osaaminen ja globaalit arvoketjut).

⁸⁰ Lisätietoja, katso BELL-raportti osoitteesta <http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

Selitys:

Suomessa tätä pidetään pääasiassa tehokkaihin rahoitusmekanismeihin liittyvänä asiana. ET 2020 -strategian Suomen kansallisessa raportissa ammatillinen koulutus ja korkeakoulutus erotetaan alueiksi, joissa rahoitusta on uudistettava tai on uudistettu suoritusperusteista rahoitusta kohti. Vapaan sivistystyön suunnitellun rakenne- ja rahoitusuudistuksen tavoite luoda riittävän suuria oppilaitoksia kohtasi vastarintaa keskeisiltä toimijoilta (Vapaa Sivistystyö ry, Opintokeskukset ry, Suomen Kansanopistoyhdistys)⁸¹, mutta uudistuksen toteutusta jatkettiin kuitenkin. Toinen näkökanta on opettajien pätevyystaso. Opettajankoulutuksen uudistaminen on valmisteilla. Tämä vaikuttaa pääasiassa peruskoulutukseen, mutta se saattaa vaikuttaa hieman myös aikuiskoulutukseen.⁸² Loppuraportti jätettiin lokakuussa 2016, ja se sisältää 60 miljoonan euron tukipaketin kolmelle vuodelle kehittämisohjelman toteuttamista varten. Prosessiin kuului koko matkalla avointa konsultaatiota, joten se on hyvä esimerkki tehokkaasta konsultaatioprosessista.

5.6 Johdonmukaisen politiikan varmistaminen

Arviointi:

Aikuiskoulutusta koskeva johdonmukainen politiikka voidaan laatia usein eri tavoin. Asiantuntijan näkökulmasta paras tapa hyödyllisen politiikan saavuttamiseen on kattava elinikäisen oppimisen strategia. Kattavaan asiakirjaan sisältyisi yleiskatsaus nykyisestä tilanteesta ja koko koulutusjärjestelmän keskinäisistä riippuvuuksista, sen suhteesta erilaisiin reformeihin ja EU:n kehittämisohjelmiin sekä koulutuksen toivotusta tulevaisuuden asemasta (ja tehtävistä) Suomessa. Siinä otettaisiin huomioon hallituksen strateginen ohjelma ja esiteltäisiin toimenpiteet, joilla vastataan osallistumisessa, rahoituksessa ja esiin tulevissa tunnistetuissa tarpeissa tapahtuviin muutoksiin ennusteiden, taloudellisen kehityksen ja tilastotietojen perusteella.

Selitys:

Vaikka Suomi pitää itseään koulutusmaana, kattavan elinikäistä oppimista koskevan politiikan luominen on kohdannut vastarintaa. Tähän asti työ- ja elinkeinoministeriö on valvonut osaa koulutukseen liittyvästä työstä, kun taas opetus- ja kulttuuriministeriö on ollut vastuussa suurimmasta osasta koulutuksen järjestämisestä. Aikuiskoulutuksesta vastaava ministeriön yksikkö on suljettu, ja työ on järjestelty uudelleen. Vuosikymmenen takaiseen tilanteeseen verrattuna aikuiskoulutus kokonaisuutena ei ole enää yhtä hyvässä ja tehokkaassa asemassa.

On tärkeää, että kaикentasoiset työmarkkinaosapuolet ovat läheisesti mukana reformien toteuttamisessa, jotta onnistuneet tulokset voidaan varmistaa. Työmarkkinaosapuolien

---

⁸¹ ET 2020 -strategian Suomen kansallinen raportti, katso

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

⁸² Opetus- ja kulttuuriministeriön uutinen, katso http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/opettajankoulutuksen-kehittamisohjelma-julkistettiin-opettajien-osaamista-kehitettava-suunnitelmallisesti-lapi-tyouranhttp://minedu.fi/amisreformi

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

osallistuminen on Suomessa vakiintunutta, mutta viime aikoina luottamus on osittain heikentynyt. Komissio on jatkuvasti vedonnut jäsenvaltioihin, jotta ne neuvottelisivat tiiviisti kansallisten työmarkkinaosapuolien kanssa kansallisia uudistusohjelmia laatiessaan.

6.0 AIKUISKOULUTUSJÄRJESTELMÄN VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET

6.1 Pääsuuntaukset tärkeimpien tilastoindikaattoreiden perusteella

Tilastojen mukaan aikuiskoulutukseen osallistumisen aste on suuri ja kasvamassa kaikissa kohderyhmissä. Aikuiskoulutukseen osallistuminen pysyy suurena sekä virallisessa että epävirallisessa järjestelmässä. Osallistumisaste ylittää EU:n keskiarvon. Tämä on seurausta laajalti toimivasta koulutusjärjestelmästä, hyvästä yleisestä saatavuudesta sekä koulutuksen arvostuksesta suomalaisten keskuudessa. Monien mielestä koulutusjärjestelmä oli keskeinen tekijä kehitettäessä sitä nykyaikaista, demokraattista ja avointa yhteiskuntaa, joka Suomi nyt on, ja jossa elintaso on korkea.

Alueellinen yhdenvertaisuus saavutetaan vakiintuneella oppilaitosten kansallisella verkostolla. Tämä on seurausta yleisestä kansallisesta alueellisen yhdenvertaisuuden politiikasta. Tämä auttaa pienentämään koulutuksen esteitä, ja jos se yhdistetään tiedotustoimiin, se tukee korkeampaa osallistumisastetta.

6.2 Aikuiskoulutusta sääntelevä oikeudellinen kehys, mukaan luettuna politiikan tavoitteet

Tutkittaessa Suomen koulutusreformia ja poliittisia hankkeita tämän raportin laatimista varten tekijälle on tullut selväksi, että hankkeiden välinen koordinointi sekä pitkän aikavälin suunnittelu julkisten menojen vähentämisessä ja aikuiskoulutuksen järjestämisessä puuttuvat. Joillakin sektoreilla, kuten ammatillisessa koulutuksessa, on käynnissä kattavin uudistus 20 vuoteen, mutta vapaata sivistystyötä tuskin mainitaan.

Tarkasteltaessa sitä, miten nykyinen hallitus on käynnistänyt muutoksia, olemassa on merkkejä mahdollisesta toteutustavan ja menetelmän vaihtumisesta. Viime vuosikymmenen aikana avoimet koordinoitiprosessit ovat muuttuneet koko ajan entistä yleisemmiksi ja tarkoituksena on ollut yhteisen käsityksen saaminen aikuiskoulutuksen kehittämistarpeista ja -haasteista. Sidosryhmiä osallistamalla viranomaiset ovat onnistuneet jossain määrin luomaan jaettava vastuuta. Myös alan itsenäisyyttä on kunnioitettu etsittäessä parhaita tapoja toivottujen tulosten saavuttamiseen perustuen ministeriön laatimaan kokonaisstrategiaan. Viimeaikaiset tapahtumat osoittavat, että hallitus haluaa valvoa koulutusta suuremmin. Yhdessä sen kanssa, mitä tämän raportin tekijä voi kuvata vain koulutuksen yhä välineellisemmäksi näkökulmaksi, pelkona on, että menetämme tähän asti yleistä tunnustusta saaneen aikuiskoulutusjärjestelmän joitakin olennaisia elementtejä. Tämä vastakkainasettelu ruokkiva toteutustapa saattaa vaikuttaa myös institutionaaliseen yhtenäisyyteen ja pahimmassa tapauksessa pidentää kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, koulutuksen järjestäjien ja valtiollisten toimijoiden välistä etäisyyttä. Aikuiskoulutuksesta vastaavien opetusministeriön (ja Opetushallituksen) yksiköiden jatkuvat uudelleenjärjestelyt ja supistamiset ovat lisänneet kielteisiä vaikutuksia. Tämä heikkous vaikuttaa kykyyn kehittää ja koordinoita aikuiskoulutuspolitiikkaa tehokkaasti.

Aikuiskoulutuksen järjestäminen Suomessa perustuu edelleen pohjimmiltaan tarjontaan. Yrityksissä siirtyä kysyntäpohjaiseen järjestelmään on onnistuttu vain osittain. Esimerkki tästä on, että ehdotusta yksilöllisistä oppimistileistä ei ole hyväksytty.⁸³ Tämä heikkous vaikuttaa kykyyn järjestää työnantajien ja opiskelijoiden tarpeet täyttävää koulutusta. On pyrkimyksiä tehdä uudistus valtavirtaistamalla koulutuksen järjestämistä (tällä hetkellä erityisesti ammatillisessa koulutuksessa sekä ammatillisessa jatko- ja täydennyskoulutuksessa), mutta tämä tehdään edelleen pääasiassa tarjontapohjaisen järjestelmän näkökulmasta. Yleinen ja huolestuttava suuntaus on, että aikuiskoulutus nähdään yhä enemmän välineellisestä näkökulmasta. Tämä tarkoittaa, että koulutusta pidetään yhä enemmän erikoistyökäluna, jolla saavutetaan tarkat ja mitattavissa olevat poliittiset tavoitteet. Nämä tavoitteet pysyvät yleensä määrällisellä alueella, koska sen mittaaminen on aina helpompaa. PISA-tutkimuksen ja myöhemmän PIAAC-tutkimuksen myötä taipumuksena on ollut vain muutamien erittäin tarkkojen ja kapea-alaisten tietojen tarkasteleminen sekä poliittisten tavoitteiden laatiminen näihin tietoihin reagoimista varten.

6.3 Koulutukseen investoiminen

Useimmat aikuiskoulutuksen muodot ovat Suomessa edelleen ilmaisia tai saatavilla erittäin alhaisin kustannuksin. Tämä on seurausta koulutuspolitiikasta ja kansallisista prioriteeteista. Valtion menot ovat kaikilla koulutustasoilla EU:n keskiarvon yläpuolella ja ovat olleet siellä jo jonkin aikaa. On todennäköistä, että ne pysyvät vertailussa korkealla viimeaikaisista leikkauksista huolimatta. Sidosryhmät ovat toistuvasti huomauttaneet, että viimeaikaiset budjettileikkaukset, varojen uudelleenkohdentaminen, indeksoinnin jäädyttäminen ja muut säästötoimenpiteet sekä poliittisten prioriteettien muuttaminen uhkaavat järjestelmää. Jos nykyinen suuntaus aikuiskoulutuksen julkisen rahoituksen pienentämisestä jatkuu, tilanne pahenee. Jos tehtävät investoinnit kohdistuvat yhä enemmän pääasiassa kilpailukyvyyn ja yrittäjyyden parantamiseen, yhteiskunnan koheesio kärsii. Koulutukseen käytettyjen summien seuraaminen on tärkeää, mutta yhtä tärkeää on tarkastella mihin rahat käytetään. Koulutuksen rahoituksen vähentämisen vaikutukset eivät ole välittömiä. Hallituksen aiempien menoleikkausten vaikutusten alustava arviointi osoittaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät ole vähentäneet opiskelupaikkoja eivätkä myöskään opettajien määrää, vaan ne ovat säästäneet muilla osa-alueilla, kuten laitteissa ja investoinneissa. Sen vuoksi laatu, kaikille vapaa pääsy ja alueellinen kattavuus eivät ole tähän mennessä kärsineet. Näitä kysymyksiä on aiheellista seurata tiiviisti uudistuksen seuraavissa vaiheissa⁸⁴.

6.4 Poliittisten toimien kuuden alueen arviointi

Oppimishalukkuuden kehittäminen

Aihe on nykyisen hallituksen asialistan kärkipäässä. Suomi 2025 -visiossa Suomi on maa, jossa kansalaiset haluavat koko ajan oppia uusia asioita⁸⁵. Kysymys kuuluu, miten se tulisi

⁸³ Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, katso <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm03.pdf>

⁸⁴ Suomen maaraportti 2017

⁸⁵ Valtioneuvosto, katso <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>

saavuttaa. Hallitusohjelmassa esitetyissä kuudessa keskeisessä hankkeessa mainitaan useita toimia, mutta missään niistä ei mainita oppimishalukkuutta. Sen puuttuminen on outoa. Jos oppimishalukkuus liittyy oppimisasenteisiin, Suomessa ei tehdä mitään sen edistämiseksi. Toinen näkökulma liittyy yhteiskunnalliseen perintöön. PIAAC-tutkimuksen tulokset osoittavat selvästi, että vanhempien koulutustaso vaikuttaa voimakkaasti lasten tavoittelemaan koulutustasoon. On selvää, että Suomi voisi tehdä paljon enemmän oppimishalukkuuden kehittämiseksi sekä asenteellisella että sosioekonomisella tasolla.

6.5 Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen

Suomi on innokas tukemaan työnantajia ja haluaa tulla nähdyksi työnantajiin positiivisesti suhtautuvana. Tämän hallituksen ja kahden edellisen hallituksen käyttämiä menetelmiä ovat verohelpotukset, byrokratian vähentäminen ja kärkihankkeet. Painopiste on kuitenkin suurissa yrityksissä. Suurin osa kasvusta tulee startup- ja pk-yrityksistä. Useat tarvitsevat myös apua ja tukea henkilöstönsä kouluttamisessa. Tässä kohtaa Suomen politiikassa on puute/heikkous.

6.6 Tasapuolisen saatavuuden parantaminen

Moniin muihin jäsenvaltioihin verrattuna Suomi tarjoaa laadukasta ja kustannuksiltaan kohtuullista aikuiskoulutusta maan useimmissa osissa. Tarjonnan taso on riittävä. PIAAC-tutkimuksen tulos pysäyttää kuitenkin ajattelemaan. Jokin järjestelmässä ei toimi kunnolla, kun noin 600 000 aikuiselta puuttuvat perustaidot. On olemassa joitain esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja hankkeista, joilla voidaan tukea yhteiskunnan heikkoja ryhmiä. Yksi esimerkki on uusi ohjelma, jolla tuetaan maahanmuuttajien integroitumista.

6.7 Koulutuksen merkityksellisyys

Politiikan tasolla Suomi pyrkii tekemään ammatillisesta koulutuksesta entistä houkuttelevampaa ja uudistamaan samalla sektoria (rahoituksen osalta sekä ammatillisen koulutuksen järjestämistä rajoittamalla). Valmistelut on aloitettu kansallisen tutkintojen viitekehyksen toteuttamiseksi EQF-prosessin tuloksena. Tämä hyödyttää opiskelijoita. Hallituksen tulisi kehittää edelleen työnantajien investointikannustuksia.

6.8 Korkealaatuinen koulutus

Suomi menestyy edelleen hyvin kansainvälisissä koulutusvertailuissa. PISA- ja PIAAC-tulokset puhuvat omasta puolestaan. Elinikäisen oppimisen perinne on Suomessa edelleen vahva, ja tähän asti käytössä olleet käytännöt voidaan arvioida vain onnistuneiksi.

6.9 Johdonmukaisen politiikan varmistus

Aikuiskoulutusta koskeva johdonmukainen politiikka voidaan laatia usein eri tavoin. Asiantuntijan näkökulmasta paras tapa hyödyllisen politiikan saavuttamiseen on kattava elinikäisen oppimisen strategia. Kattavaan asiakirjaan sisältyisi yleiskatsaus nykyisestä tilanteesta ja koko koulutusjärjestelmän keskinäisistä riippuvuuksista, sen suhteesta erilaisiin reformeihin ja EU:n kehittämissuunnitelmiin sekä koulutuksen toivotusta tulevaisuuden asemasta (ja tehtävistä) Suomessa. Siinä otettaisiin huomioon hallituksen strateginen ohjelma ja esiteltäisiin toimenpiteet, joilla vastataan osallistumisessa, rahoituksessa ja esiin tulevissa tunnistetuissa tarpeissa tapahtuviin muutoksiin ennusteiden, taloudellisen kehityksen ja tilastotietojen perusteella.

6.10 Puututaanko maassasi tällä hetkellä tunnistettuihin heikkouksiin ja jos puututaan, miten?

Oppimishalukkuuden kehittäminen

Tämä kysymys mainitaan hallitusohjelman kärjessä, mutta tämän raportin laatijalle on edelleen epäselvää, miten ehdotetut toimenpiteet kehittäisivät opiskelijan kiinnostusta oppimiseen, sillä niiden kohteena vaikuttavat olevan oppilaitokset ja rakenteet, eivät opiskelijoiden asenteet ja osallistuminen.

6.11 Työnantajien koulutusinvestointien kasvattaminen

Tällä hetkellä ei käsitellä pk-yritysten saamaa jatkokoulutustarpeita koskevaa tukea ja ohjausta eikä asenteita sitä kohtaan, että opiskelu nähtäisiin yhdenvertaisena investointina muihin investointeihin nähden.

6.12 Tasapuolisen saatavuuden parantaminen

Heikoille ja syrjäytymisvaarassa oleville ryhmille annettava tuki on käytössä. Aikuiset, joilla on alhainen koulutustaso, jotka eivät ole yleissivistävässä koulussa, työssä tai ammatillisessa koulutuksessa ja jotka ovat työttömiä, ovat useiden hankkeiden kohteena.

6.13 Koulutuksen merkityksellisyys

Politiikan tasolla Suomi pyrkii tekemään ammatillisesta koulutuksesta entistä houkuttelevampaa ja uudistamaan samalla sektoria (rahoituksen osalta sekä ammatillisen koulutuksen järjestämistä rajoittamalla). Valmistelut on aloitettu kansallisen tutkintojen viitekehityksen toteuttamiseksi EQF-prosessin tuloksena. Tämä hyödyttää opiskelijoita.

6.14 Johdonmukaisen politiikan varmistaminen

Jotta voidaan varmistaa johdonmukainen politiikka, kaikkien tarvittavien osapuolten on oltava mukana. Laitosten yhdistyminen, kuten CIMOn ja Opetushallituksen yhdistyminen vuonna 2017, voi onnistuessaan auttaa sektorien rajat ylittävien ja ministeriöiden välisten verkostojen luomisessa. Työmarkkinaosapuolien ja koulutuksen järjestäjien kutsuminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää.

7.0 TARVITTAVAT POLITIIKAN LISÄUUDISTUKSET JA -SUUNNAT

Tilastojen mukaan aikuiskoulutukseen osallistumisen aste on Suomessa suuri, mutta toimia tarvitaan edelleen sen väestön tavoittamiseksi, jolla on heikot taidot. Työllisyysaste ei ole kaukana ET 2020 -strategian tavoitteista ja kansallisista tavoitteista, mutta nykyiset suuntaukset osoittavat, ettei tavoitteita ehkä saavuteta. EU:hun verrattuna osallistumistasot ovat Suomessa korkeita, mutta heikot perustaidot omaavan väestön osuus pysyy liian suurena.

Missä määrin nykyinen politiikka vastaa riittävästi kyseisiin haasteisiin?

Nykyinen politiikka ei suuntaudu riittävästi tarpeeseen tavoittaa se väestön osa, jolla on heikot taidot. Opintoasetelijärjestelmä on osoittautunut tehokkaaksi, mutta koulutuksen järjestäjien hakemien summien ja myönnettyjen varojen välinen epäsuhta on liian suuri, mikä haittaa järjestelmän tehokkuutta. Byrokratia ja työttömyysetuuksien rajoittaminen työttömällä, jotka haluavat osallistua jatkokoulutusohjelmiin, ovat aiheuttaneet tarpeettomia esteitä järjestelmässä. Odotettavissa on, että 1.1.2018 voimaan tuleva uusi laki, joka sallii työttömän osallistua koulutukseen enintään kuuden kuukauden ajan työttömyysetuuksia menettämättä, vastaa tähän haasteeseen jossain määrin.

Kansallinen työllisyysaste pyritään saamaan tavoitteeseen eli 78 %:iin erityisesti nuorisotakuun avulla. Hallitus kuitenkin myönsi äskettäin, että se ei odota tavoitetta saavutettavan.

Kansallinen opintosuoritusten ja tutkintojen tietovaranto, Koski, pyritään luomaan. Jos ja kun tästä palvelusta tulee todellisuutta (näillä näkymin vuonna 2018, mutta tämä ei ole ensimmäinen yritys luoda tällainen järjestelmä), se auttaa opinto-ohjaajia, opiskelijoita ja koulutuksen järjestäjiä suunnittelemaan koulutustarjontaa paremmin.⁸⁶ Koski sisältää tiedot kaikista tutkinnoista, jotka henkilöllä on (suoritetuista ja vielä keskeneräisistä), sekä tiedot kyseisen henkilön kaikesta käynnissä olevasta ja suoritetusta koulutuksesta. Vapaa sivistystyö ei sisälly palvelun ensimmäiseen versioon, mutta se mainitaan tulevan kehitystyön mahdollisena vaihtoehtona.

7.1 Mitä keskeisiä tulevia politiikan lisä uudistuksia ja -suuntia voitaisiin tarvita (mukaan lukien, mutta siihen rajoittumatta, rahoitus) kyseisiin haasteisiin vastaamiseen?

Jotta voidaan parantaa niiden aikuisten osallistumisastetta, jotka eivät ole yleissivistävässä koulussa, työssä tai ammatillisessa koulutuksessa ja joiden taidot ovat alhaiset, nuorisotakuuta on laajennettava koskemaan kaikkia työttömiä aikuisia. Tästä keskustellaan tällä hetkellä sisäisesti mukaan luettuna perustaitojen kehittämistä käsittelevässä

---

⁸⁶ Lisätietoja Koski-tietovarannosta, katso <https://confluence.csc.fi/display/OPHPALV/Koski>

työryhmässä. Kansallinen Ohjaamo-verkosto on esittänyt luonnoksensa kyseisestä ehdotuksesta⁸⁷.

Jotta aikuiskoulutuksen tehokkuutta voidaan analysoida, kaikista politiikan menettelyistä, talousarvion kohdentamisesta ja elinikäistä oppimista koskevan politiikan tarpeista on kerättävä säännöllisesti ja järjestelmällisesti tietoa (määrällistä ja laadullista).

Työtä on vielä tehtävänä, jotta NQF (kansallinen tutkintojen viitekehys) saadaan toteutettua. Nykyinen keskustelu siitä, että oppimistulosten mittaamisessa siirrytään aikuiskoulutuksessa opintopisteistä osaamispisteisiin, on saanut kannatusta työmarkkinaosapuolilta ja vapaan sivistystyön edustajilta⁸⁸. Siirtyminen tapahtui ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2015, ja näyttää siltä, että vapaa sivistystyö voisi hyötyä suuresti, jos järjestelmä saa laajemman hyväksynnän. Tämän kaiken takana on tarve siihen, että kaikkien sidosryhmien on oltava mukana politiikan uudistusprosesseissa alusta alkaen.

Ohjausjärjestelmä on kehitettävä ja sitä on parannettava, ja siihen on sisällytettävä muun muassa selkeät ohjausperiaatteet, määritetty rahoitusmekanismi ja sen itsenäinen asema suhteessa koulutuksen järjestäjiin.

7.2 Liittykö politiikan toteutukseen ja aikuiskoulutusjärjestelmän toimintaan joitakin erityiskysymyksiä?

Aikuiskoulutuksen tehokkuutta on kiistatta parannettava. Kysymys kuuluu, miten tavoite saavutetaan parhaiten. Tämän raportin tekijän mukaan johdonmukainen politiikka on keskeinen aloituskohhta, kunhan se jättää sijaa niille laaja-alaisille hyödyille, joita aikuiskoulutus voi yhteiskunnalle tarjota. Pitkän aikavälin suunnittelu on tärkeämpää kuin koulutuksen käyttäminen välineenä lyhyen aikavälin tavoitteiden saavuttamiseen.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 on hyvä esimerkki siitä, miten visio voidaan laatia sidosryhmien avulla. Avoimien konsultointiprosessien ja muiden julkisten tapahtumien kautta on saatu paljon arvokasta palautetta. Jos palaute sisällytetään strategiaan merkittävästi, se parantaa lopullista tuotosta. Sidosryhmät ovat jo korostaneet sitä, miten tärkeää ilmainen tai edullinen koulutus on elinikäistä oppimista koskevan asenteen tukemisessa, ja huomauttaneet, että korkeakoulutus auttaa luomaan yrittäjyyden lähestymistapaa ja järjestelmä on erityisen tärkeä siksi, että sillä tavoitettaisiin yhteiskunnassa syrjäytymisvaarassa olevat tarjoamalla jatkokoulutusta.

Voidaan vain toivoa, että muita kärkihankkeita ja tulevia visioita ja uudistuksia suunniteltaessa kaikki olennaiset sidosryhmät otetaan mukaan jo suunnitteluvaiheissa. Myös suuri avoimuus ja avoimien konsultointimenetelmien jatkuva käyttö ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneen lopputuloksen saavuttamisessa.

---

⁸⁷ Sisäinen keskustelu aikuisten perustaitoja käsittelevässä työryhmässä, syksy 2017.

⁸⁸ Sisäinen keskustelu aikuisten perustaitoja käsittelevässä työryhmässä, syksy 2017

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

Huolta aiheuttavat kutistuvat valtion talousarviomäärärahat, joita opetus- ja kulttuuriministeriölle on kohdennettu kahden viime vuoden aikana aikuiskoulutuspolitiikan kehittämistä, seurantaan, arvioimista ja toteuttamista varten. Henkilöstöä vähentämällä kustannuksia voidaan pienentää lyhyellä aikavälillä, mutta keskipitkällä aikavälillä vähennykset voivat vaikuttaa kielteisesti järjestelmän kykyyn seurata tuloksia ja siten heikentää järjestelmän tehokkuutta.

8.0 YHTEENVETO

Tilastollisen suorituskyvyn perusteella Suomi on jo saavuttamassa ET 2020 -strategian aikuiskoulutukseen osallistumisen kokonaistavoitteet, mutta työtä on jäljellä matalasti koulutettujen osallistumisen lisäämiseksi. ET 2020:n työllisyystavoite ei täyty, ja tällä hetkellä suunta on negatiivinen. Vaikuttaa siltä, että poliittiset hankkeet eivät ole riittäviä.

Maasuositusta (CSR) ja kansallista uudistusohjelmaa (NRP) koskevan politiikan reformi ei tällä hetkellä käsittele aikuiskoulutusta erityisesti.

Keskeinen haaste on, että kattava elinikäisen oppimisen strategia saataisiin viimein valmiiksi. Suunta on siihen päin, mutta tarkka strategia auttaisi määrittämään vision Suomelle ja yhdistämään erilaiset politiikat, hankkeet ja strategiat.

Koulutuksen järjestäminen Suomessa perustuu edelleen suurelta osin tarjontaan, ja työtä on tehtävä, jotta saadaan siirryttyä kysyntäpohjaiseen koulutuksen järjestämiseen. Tämä edellyttää, että kysymyksestä otetaan jaettu vastuu. EU:n esittämiä suosituksia koulutustarjonnan kehittämisestä läheisessä yhteistyössä työmarkkinaosapuolien ja sidosryhmien kanssa tulisi painottaa lisää.

Suomi on vähentämässä aikuiskoulutukseen käytettäviä julkisia menoja. Koulutuksen laadun ja sen yhdenvertaisen saatavuuden turvaaminen on tärkeää rahoituksen vähentyessä.

On tärkeää, että ESR:n rahoitusta ei käsitellä kertaluonteisena. Tarvitaan menetelmiä, joilla tulokset otetaan yleiseen käyttöön.

Vapaan sivistystyön rahoitusmekanismin reformi osoittaa joitakin lupaavia tuloksia. Tavoitteena oli taloudellisen vakauden tarjoaminen ja pitkän aikavälin suunnittelun helpottaminen. Samaan aikaan hallitus leikkaa tukea muilla alueilla, mikä vaikuttaa kielteisesti myös koulutussektoriin, aikuiskoulutus mukaan lukien. Suomen hallituksen on suunniteltava, tai toteutettava, erilaiset suunnitellut reformit huolellisemmin painopisteen ollessa vaikutusanalyyseissa ja epäsuorissa vaikutuksissa.

8.1 Päivitetty yhteenveto maan tilastollisesta suorituskyvystä (tarkka maakatsaus lähetetään erillisenä asiakirjana)

Uusimpien työllisyyslukujen (vuodelta 2016) mukaan työllisyysaste on 73,4 %. Työllisyysaste kasvoi vuosina 2000–2012 Suomessa 72,3 %:sta 74 %:iin. Suomen työllisyysasteiden suunta on tällä hetkellä laskussa tavalla, joka ei tue EU 2020 -strategian 75 %:n tavoitetta.

Aikuisten koulutukseen osallistumisen aste on 26,4 % (vuonna 2016), mikä on selvästi EU 2020 -tavoitteen, 15 %, yläpuolella.

Suomi on onnistunut täyttämään EU:n tavoitteet matalasti koulutettujen aikuisten osuuden vähentämisessä. Matalasti koulutettujen aikuisten osuus Suomessa on kaikkien aikojen matalin, "vain" 11,9 % väestöstä tässä kohortissa (vuonna 2016).

Suomi on tällä hetkellä samalla tasolla EU-28:n keskiarvon kanssa matalasti koulutettujen aikuisten työllisyysasteessa, joka on molemmilla 54,3 % vuonna 2016.

Matalasti koulutettujen aikuisten osallistumisaste Suomessa on korkea EU-vertailussa, ja kohortista 12,9 % osallistuu elinikäiseen oppimiseen (vuonna 2016).

8.2 Päivitetty yhteenveto keskeisistä kohdatuista haasteista

Suuria uusia reformeja ei esitelty ajanjaksolla vuoden 2016 heinäkuusta alkaen, pääasiassa siksi, että reformit suunniteltiin nykyisen hallituksen toimikauden alussa (vuonna 2015) ja toimikausi on nyt puolivälissä. Suuria reformeja on suunniteltu ammatilliseen koulutukseen, kuten viime vuonna esitetyssä maakatsauksessa mainittiin. Aikuisten perustaitojen koulutuksen reformi on nyt hyvässä vauhdissa, ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2018. Tämän hallituksen aikomuksena on myös se, että useat sen reformien näkökohdat tulevat voimaan vuoden 2018 alussa. Opettajakoulutusta halutaan uudistaa. Toimivan integraatiokoulutuksen tarve on tunnustettu, ja siihen on kohdennettu jonkin verran lisärahoitusta.

Uusi ulottuvuus ovat useat työryhmät, joiden tehtävänä on tarkastella ehdotettuja reformeja, sekä maasuositukset, joilla kommentoidaan, laaditaan suosituksia ja ehdotetaan toimia. Ajatuksena on, että reaktioita, ideoita ja suosituserusteita kerätään avoimella koordinoitimenetelmällä. Kaiken kaikkiaan koulutukseen kohdistuvat julkisten menojen leikkaukset, kilpailukykysojimus, tuleva ammatillisen koulutuksen reformi ja kuntareformi ovat vaikuttaneet monilla tasoilla koulutusjärjestelmään, aikuiskoulutus mukaan lukien. Uusimpina kehitysaskeleina budjettileikkauksia ehdotetaan keskeytettäväksi ja käyttöön otetaan useita työryhmiä, joiden tehtävänä on laatia suosituksia esimerkiksi sellaisista kysymyksistä kuin perustaidot ja aikuiskoulutus integraatiovälineenä. Nämä kaikki ovat rohkaisevia askeleita oikeaan suuntaan.

8.3 Päivitetty yhteenveto tarvittavista politiikan lisäreformeista

Hallitusohjelmassa määritellään politiikan keskeiset prioriteetit ja toimet, joilla saadaan vastattua asianmukaisesti useimpiin Suomen haasteisiin.

Lukujen mukaan aikuiskoulutukseen osallistumisen aste on Suomessa suuri, mutta toimia tarvitaan edelleen heikot taidot omaavan väestön tavoittamiseksi. Työllisyysaste ei ole kaukana asetetuista EU 2020:n tavoitteista ja kansallisista tavoitteista, ja nykyisen taloudellisen kasvun ennakoitaan parantavan työllisyyslukuja entisestään. Vertailtuna saavutetut koulutustasot ovat Suomessa korkeita, mutta heikot perustaidot omaavan väestön osuus pysyy liian suurena.

Suomen täysimittainen maaraportti

Suomen on hallittava kasvavaa epäluottamusta, muunnettava innovaatiopolitiikka todellisiksi työpaikoiksi, ymmärrettävä paremmin yleistaitojen tarvetta, löydettävä tapoja sisällyttää työmarkkinaosapuolet reformityöhön ja luotava foorumeita, joilla työelämä voi osallistua asiaan aktiivisemmin.

Juuri käyttöön otettu (vuonna 2016) Suomen perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa sellaisia asioita kuin yhteistyö, suulliset taidot ja ryhmätyö. Jos OECD on oikeassa tulevaisuudessa tarvittavia taitoja koskevassa arviossaan, pelkkä niiden aikuisten määrän lisääminen, joiden saavuttama koulutustaso on korkea, ei riitä, jos koulutuksen sisältöä ei samaan aikaan analysoida ja uudisteta.

Yritysjohdajia on edelleen otettava lisää mukaan koulutuksen järjestämisen ja yrityskannustimien kehittämisprosessiin sekä työpaikalla oppimisen järjestämisen parantamiseen. On luotava helpotuksia, erityisesti pk-yrityksille, jotta henkilöstön koulutukseen investoidaan. Tarvitaan asenteellinen muutos, jotta koulutus aletaan nähdä investointina. Tätä varten tulisi laatia verotussäännösten uudistuksia, validointijärjestelmien uudistuksia ja laatuarviointeja ohjaavia kriteereitä osana julkisen rahoituksen vaatimuksia.

9.0 LÄHDELUETTELO

Neuvoston ja komission yhteinen vuoden 2015 raportti eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisten puitteiden (ET 2020) täytäntöönpanosta <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b370b902-a2fe-11e5-b528-01aa75ed71a1>

Adult Skills in the Nordic Region. Key Information-Processing Skills Among Adults in the Nordic Region. (2015) Rosendahls-Scultz Grafisk <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:811323/FULLTEXT02.pdf>

An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe, ICF Consulting Services Ltd (2015) European Commission https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/all_in-depth_analysis_of_adult_learning_policies_and_their_effectiveness_in_europe_12.11.2015_.pdf.pdf

Benefits of Lifelong Learning BELL Final report (2014) <http://www.bell-project.eu/cms/wp-content/uploads/2014/06/Final-Report1.pdf>

Building Skills for All: A Review of Finland (2015) Musset, Pauline, OECD <https://www.oecd.org/finland/Building-Skills-For-All-A-Review-of-Finland.pdf>

Suomen maaraportti 2017, johon sisältyy perusteellinen tarkastelu makrotalouden epätasapainojen ehkäisemisestä ja korjaamisesta (2017), 91 Final, komission yksiköiden valmisteluasiakirja <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-finland-en.pdf>

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, Suomi 2012:3, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja http://www.oph.fi/download/148961_The_Education_and_Research_Development_Plan.pdf

Koulutuksen seurantakatsaus – Suomi (2015), Euroopan unioni http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/tools/docs/2015/monitor2015-finland_en.pdf

Education at a glance, Country Note Finland OECD (2014) <https://www.oecd.org/edu/Finland-EAG2014-Country-Note.pdf>

Eurooppa 2020 -strategia, Suomen kansallinen uudistusohjelma, kevät 2011, Valtiovarainministeriön julkaisu 14c/2011 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/e_83+2011.pdf

Eurooppa 2020 -strategia, Suomen kansallinen uudistusohjelma, kevät 2016. Valtiovarainministeriön julkaisu 11a/2016 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74866>

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

Euroopan komissio (2013), The Survey of Adult Skills (PIAAC): Implications for education and training policies in Europe
<https://www.oecd.org/skills/piaac/PIAAC%20EU%20Analysis%2008%2010%202013%20-%20WEB%20version.pdf>

Euroopan komissio (2016), Suomen maaraportti 2016, komission yksiköiden valmisteluasiakirja (SWD 2016 94 final)

Suomen hallitus (2015), Ratkaisujen Suomi. Hallituksen strateginen ohjelma
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Hallitusohjelma_27052015_final_EN.pdf/f1071fae-a933-4871-bb38-97bdfd324ee6

How does Finland compare? Employment Outlook 2015 OECD (2015), DOI: 10.1787/19991266 <https://www.oecd.org/els/emp/Employment-Outlook-Finland-EN.pdf>

Improving lifelong guidance policies and systems (2005), Cedefop
http://www.cedefop.europa.eu/files/4045_en.pdf

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 (2011), opetus- ja kulttuuriministeriö
<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjFzd354eXWAhWiAJokHf7TBgwQFggIMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.lamk.fi%2Fprojektit%2Faikoko%2Fasiaa-aikuiskoulutuksesta%2FDocuments%2FKoulutus%2520ja%2520tutkimus%2520vuosina%25202011-2016%2520-%2520Kehitt%25C3%25A4missuunnitelma.pdf&usg=AOvVaw3P7wkCwtMrdZZOG1Li1YT7ET> 2020 -strategian kansallinen raportti, Suomi (2014), opetus- ja kulttuuriministeriö
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/doc/et2020-national-report-fi_en.pdf

Eurooppalaisen koulutusyhteistyön uudet painopisteet (2015/C 417/04) [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015XG1215\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015XG1215(02)) Noste-ohjelma 2003–2009: Loppuraportti (2010), opetus- ja kulttuuriministeriö
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75531>

OECD Skills Outlook 2017, Skills and Global Value Chains (2017), OECD

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264273351-en>

Suomi osaamisen kasvu-uralle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015: 14. <http://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-372-9>

Pareliusson, J. K. (2016), "Age, skills and labour market outcomes in Finland", OECD Economics Department Working Papers, No. 1321, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/5jlv23953gq1-en>

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

Työttömien osaamisen kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:17.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79771>

Verkkosivustot:

http://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/tyoryhma-esittaa-historiallista-uudistusta-ammattillisen-koulutuksen-tutkintorakenteeseen?

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/?lang=fi>

<http://www.taloussanomat.fi/politiikka/2016/08/15/koulutuksesta-leikataan-sittenkin-yliopistoilta-lahtee-14-miljoonaa-tuli-taysin-puskista/20168512/12>

http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/103/0/ammattillisen_koulutuksen_laadun_kehittaminen?language=fi

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Redirect>

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_education

http://www.stat.fi/til/tyti/index_en.html

http://tyoelama2020.fi/tyoelama_2020_-hanke

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75295>

http://tem.fi/en/article/-/asset_publisher/kasvun-edellytyksia-rakentamassa

<http://tem.fi/en/working-life>

http://yle.fi/uutiset/poll_one-fifth_of_finlands_professors_on_corporate_boards/9110617

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard>

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_comm_sv.pdf

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_finland_en.pdf

<https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2014/d112.pdf#page=69>

http://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/all_in-depth_analysis_of_adult_learning_policies_and_their_effectiveness_in_europe_12.11.2015_.pdf.pdf

<https://ktl.jyu.fi/piaac/english>

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/09/osaaminen_koulutus.html?lang=sv

<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/321857/Osaaminen-ja-koulutus-040915.pdf/78e7f113-c74d-4602-9905-e7089fe5c396>

<https://www.oecd.org/skills/piaac/PIAAC%20EU%20Analysis%2008%2010%202013%20-%20WEB%20version.pdf>

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Main_Page

<http://www.findikaattori.fi/fi/80>

<http://ek.fi/mita-teemme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/ulkomaankauppa/>

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=en

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Adult_Education_and_Training

www.minedu.fi/OPM/Koulutus/.../lait_ja_ohjeet/?lang=en

<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke5>

http://yle.fi/uutiset/peruskoulun_uusi_opetussuunnitelma_voimaan__nain_lapsesi_koulu_m_uuttuu/9070271

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/ammattillisen_koulutuksen_koeopenhamina-prosessi/Eurooppalainen_tutkintojen_ja_osaamisen_viitekehys_xEQFx.html

<http://www.taloussanomat.fi/kauppa/2016/09/09/suomalaisyrityksilla-on-iso-ongelma-autossamme-on-liian-pieni-moottori/20169371/12?n=1>

<http://www.oph.fi/rahoitus/valtionosuudet>

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaisenoppimisenneuvosto/?lang=fi

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Validation_of_Non-formal_and_Informal_Learning

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Lifelong_Learning_Strategy

<http://karvi.fi/en/fineec/>

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/77897_PIAAC_Antero_Malin.pdf

http://tilastokeskus.fi/til/oaiop/2015/oaiop_2015_2016-12-08_tie_001_fi.html

<https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/peruskoulu-aikuisille/>

<https://opintopolku.fi/wp/yliopisto/avoin-yliopisto/>

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo

http://www.oph.fi/mobility/qualifications_frameworks

<https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/aikuisten-korkeakouluopinnot/>

<https://studieinfo.fi/wp/vuxenutbildning-3/yrkesutbildning-for-vuxna/>

<http://minedu.fi/documents/1410845/3999619/Opetus-+ja+kulttuuriministeri%C3%B6n+talousarvioehdotus+2018/58d43b75-be44-4f71-9869-3191938fe6b4>

http://www.oph.fi/download/184386_lista_nettiin_kansalaisopistot_.pdf

http://www.oph.fi/download/184387_lista_nettiin_kansanopistot_.pdf

http://www.oph.fi/download/184030_Lista_nettiin_opintokeskukset.pdf

http://www.oph.fi/download/182945_paatoslista_nettiin.pdf

<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/file.php?fid=4239>

http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/opettajankoulutuksen-kehittamisohjelma-julkistettiin-opettajien-osaamista-kehitettava-suunnitelmallisesti-lapi-tyouran

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Organisation_and_Governance

http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tem-n-talousarviossa-erityispanostukset-nopeaan-tyollistymiseen?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=1410877

http://vm.fi/en/article/-/asset_publisher/10616/kilpailukyky sopimus-sai-nimet-alleen

<http://minedu.fi/en/vision-for-higher-education-and-research-in-2030>

<https://vipunen.fi/fi-fi>

<http://valtioneuvosto.fi/en/implementation-of-the-government-programme>

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen
alalla

Suomen täysimittainen maaraportti

<http://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta>

<https://www.kesayliopistot.fi/summer-universities-in-finland/>

https://peda.net/hankkeet/eejn/kokoontumiset/2016-kokoontumiset/1ies/iest1k11/l1eoojns22:file/download/1920181dd98c2d902b2ee89b14614de97b35c2bc/101116_LUONNOS_Maakunnan%20tavoitteet_2017-2022_TT.pdf

<https://confluence.csc.fi/display/OPHPALV/Koski>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170120>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980805>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980812>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100310?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=aikuiskoulutus>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090770>

<http://ohjaamot.fi/>

http://www.ely-keskus.fi/web/ely/elinikainen-ohjaus;jsessionid=7A50C07405BED9C733E64622C76C5209?p_p_id=122_INSTANCE_aluevalinta&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_564233524_resetCur=true&p_r_p_564233524_categoryId=14398

<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>

<http://minedu.fi/amisreformi>

LIIKTEET

Liite 1: Hyväksytyjen lakien luettelo

Hyväksytyjen lakien luettelo

Nimi	Hyväksymispäivä	Sisällön lyhyt kuvaus
Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)	1.1.2018	Ammatillista aikuiskoulutusta koskeva laki.
Ammattikorkeakoululaki (932/2014)	14.11.2014	Ammattikorkeakouluja koskeva laki.
Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)	21.8.1998	Vapaata sivistystyötä koskeva laki. Laissa säädetään vapaan sivistystyön oppilaitoksista, ja sen tarkoituksena on elinikäisen oppimisen tukeminen sekä yhteiskunnan tasa-arvon ja demokratian toteutumisen edistäminen. (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632)
Yliopistolaki (558/2009)	24.7.2009	Yliopistoja koskeva laki.
Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)	11.6.1998	Ammatillista aikuiskoulutusta koskeva asetus. Asetuksessa säädetään osaamiseen perustuvien tutkintojen vaatimuksista. (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980812)
Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)	11.6.1998	Ammatillista koulutusta koskeva asetus. Asetuksessa säädetään seuraavista: opinnot ja niiden laajuus, opinto-ohjaus, työpaikalla oppiminen, oppisopimuskoulutus, erityisopetus ja arviointi. Muutettu asetuksella 1139/1999. (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811)

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

Asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (1139/1999)	12.9.1999	Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamista koskeva asetus. (http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19991139)
Asetus vapaasta sivistystyöstä: (805/1998)	11.6.1998	Vapaata sivistystyötä koskeva asetus. Asetuksessa säädetään vapaan sivistystyön järjestämisestä, opinnoista ja rahoituksesta. (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980805)

Liite 2: Poliittisten toimien luettelo

Poliittisten toimien luettelo

Toimen nimi	Lähde (sis. hyperlinkin)	Budjetti	Tulokset	Mihin aikuiskoulutuspolitiikan rakennese kuudesta kohdistuu? (Valitse kaikki soveltuvat kohdat)						Lisätiedot/kuvaus (tarkoitus, kesto, vastuussa oleva taho jne.)
				Oppimishalukkuuden edistäminen	Työnantajien koulutusinvestoinnit	Tasapuolisen saatavuuden	Koulutuksen	Korkealaatuinen koulutus	Johdonmukainen	
Koulutuksen yrittäjyyslinjaukset 2017	http://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset		Koulutuksen yrittäjyyttä edistävien tavoitteiden määrittäminen. Yrittäjyyttä suosivien ajattelutapojen tukeminen kaikilla koulutustasoilla. Eri toimijoiden välisen koordinoinnin parantaminen.				X			
Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen	http://minedu.fi/korkeakoulut-ja-elinkeinoelama		Työelämän sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen välisen yhteistyön parantaminen. Byrokratian vähentäminen koulutusviennin helpottamiseksi. Tutkimuksen innovoinnin ja kehityksen valtionrahoitus myönnettäväksi tuotteen elinkelpoisuuden ja mahdollisen vaikutuksen perusteella.		X					

Riippumaton kansallinen asiantuntijaverkosto aikuiskoulutuksen / aikuisten taitojen alalla
Suomen täysimittainen maaraportti

			Asiantuntijaklusterien määrän lisääminen valtion tukemana ja monialaisesti toteutettuna.							
Nuorisotakuu	http://minedu.fi/nuorisotakuu		Uusi keskitetty toteutustapa on kehitteillä.	X		X				
Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet	http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr15.pdf		1) Palvelujen tasapuolinen saatavuus; 2) yksilöllisten uranhallintataitojen tukeminen; 3) ohjaustyötä tekevien osaamisen vahvistaminen; 4) ohjauksen laadunvarmistusjärjestelmän kehittäminen; 5) johdonmukaisen ja kokonaisvaltaisen elinikäisen ohjausjärjestelmän luominen.	x		x				
Oppiminen ja osaaminen 2020	Opetushallitus http://www.oph.fi/download/135542_learning_and_competence_2020.pdf		Johdonmukaisen koulutuspolitiikan ja sen sisäisten suhteiden valvonta ja kehittäminen			x	x			

EU-JULKAISUJEN HANKKIMINEN

Ilmaiset julkaisut:

- yksi kappale:
EU Bookshopin kautta (<http://bookshop.europa.eu>);
- enemmän kuin yksi kappale tai julisteet/kartat:
Euroopan unionin edustustoista (http://ec.europa.eu/represent_en.htm);
EU:n ulkopuolisten maiden lähetystöistä
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm);
ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun
(http://europa.eu/europedirect/index_en.htm) tai soittamalla numeroon 00 800 6 7 8
9 10 11 (puhelut ovat ilmaisia kaikkialta EU:sta) (*).

(*). Annetut tiedot ovat ilmaisia samoin kuin useimmat puhelut (jotkin operaattorit, yleisöpuhelimet tai hotellit voivat kuitenkin veloittaa puheluista).

Maksulliset julkaisut:

- EU Bookshopin kautta (<http://bookshop.europa.eu>).

Maksulliset tilaukset:

- Euroopan unionin julkaisutoimiston myyntiedustajan kautta
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

